

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ÇOCUK EVLERİNDE KALAN KORUNMA İHTİYACI
OLAN ÇOCUKLARIN DİL BECERİLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Rukiye DİYARBAKIRLIOĞLU
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Dr.Öğr.Üyesi Tuğba YÜKSEL

DİYARBAKIR- 2021

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ONAY

Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Dil ve Konuşma Terapisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Rukiye DİYARBAKIRLIOĞLU'nun hazırladığı “Çocuk Evlerinde Kalan Korunma İhtiyacı Olan Çocukların Dil Becerilerinin Değerlendirilmesi” başlıklı tez Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca kapsam ve bilimsel kalite yönünden değerlendirilerek Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih: 15/09/2021

Danışman Dr.Öğr.Üyesi Tuğba YÜKSEL

İmza

Jüri Üyeleri

Jüri Başkanı Prof. Dr. Ali CEYLAN

Üye Doç. Dr. Ahmet TARCAN

Üye Dr.Öğretim Üyesi Serkan DEDEOĞLU

Bu tez Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/....../.... tarih vesayılı kararıyla onaylanmıştır.

...../...../.....

Prof. Dr. Hakkı Murat BİLGİN

Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri

Enstitüsü Müdürü

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını ve tezimi Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu standartlarına uygun bir şekilde hazırladığımı beyan ederim.

15/09/2021

Rukiye DİYARBAKIRLIOĞLU

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimimde ders ve tez dönemi süresince bilgi ve tecrübesinden istifade ettiğim, benden yardım ve kıymetli zamanını esirgemeyen Anabilim Dalı Başkanımız değerli hocam Doç. Dr. Ahmet TARCAN'a, tez döneminde bilgi birikimiyle bana rehberlik eden tez danışmanım çok değerli hocam Dr. Öğretim Üyesi Tuğba YÜKSEL'e,

Çalışmamda akademik ve manevi desteğiyle yardımını esirgemeyen değerli ağabeyim İbrahim DİYARBAKIRLIOĞLU'na ve bölüm arkadaşım Ahmet KARAKUZU'ya,

Veri toplama sürecinde desteklerinden ötürü Diyarbakır Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü ekibine ve sevgili çocuklara,

Yaşamım boyunca tüm kararlarımda yanımda olan, sevgisini ve desteğini her zaman hissettiğim, sevgili annem Medine DİYARBAKIRLIOĞLU'na, kıymetli babam Hüseyin DİYARBAKIRLIOĞLU'na ve kardeşlerime sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Rukiye DİYARBAKIRLIOĞLU

Eylül 2021

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	i
BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ.....	vi
ŞEKİL, RESİM VE TABLOLAR LİSTESİ	vii
1.1. ÖZET	1
1.2. ABSTRACT	3
2. GİRİŞ ve AMAÇ	5
3. GENEL BİLGİLER	7
3.1. İletişim	7
3.2. Dil	7
3.3. Tipik Dil Gelişimi	8
3.4. Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler	12
3.5. Çocukluk Çağı Dil Bozuklukları.....	14
3.6.Çocukluk Çağı Dil Becerilerinin Değerlendirilmesi.....	17
3.6.1. Alıcı ve İfade Edici Dil Becerilerinin Değerlendirilmesi	19
3.7. Korunma İhtiyacı Olan Çocuk Kavramı.....	21
3.8. Korunma İhtiyacı Olan Çocuklara Sağlanan Hizmet Yöntemleri.....	21
3.8.1. Çocuk Evleri.....	23
4.GEREÇ VE YÖNTEM	25
4.1. Çalışmanın Modeli	25
4.2. Çalışmanın Örneklemi.....	25
4.3. Veri Toplama Araçları	25
4.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu	26
4.3.2. Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL)	26
4.4. Verilerin İstatistiksel Analizi.....	27
5.BULGULAR.....	28
5.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu'na Ait Frekans Bulgileri.....	28

5.1.1. Çocuk Evlerinde Kalan Çocuklara Ait Sosyo-Demografik Bulgular.....	28
5.2. TEDİL Testi Sonuçlarının, Sosyo-Demografik Bilgi Formu'ndaki Bazı Bilgiler Açısından Değerlendirilmesi.....	31
6. TARTIŞMA.....	42
7. SONUÇ.....	49
8. KAYNAKLAR.....	51
9. ÖZGEÇMİŞ.....	60
10. EKLER.....	61
10.1. Ek 1: Sosyodemografik Bilgi Formu.....	61
10.2. Ek 2: Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL).....	63
10.3. Ek 3: Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL) Uygulama ve Puanlama Eğitimi Katılım Sertifikası.....	65
10.4. Ek 4: Veri Toplama İzni.....	66
11. TEZ SAVUNABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU.....	70
12. ORJİNALLİK RAPORU.....	71

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

ASHA: American Speech-Language-Hearing Association

DDEEP : Dil Gelişimini Destekleyici Ebeveyn Eğitim Programı

DLD : Developmental Language Disorder

GDB : Gelişimsel Dil Bozukluğu

N : Birey Sayısı

ÖDB : Özgül Dil Bozukluğu

PLS-5 : Okul Öncesi Dil Ölçeği

SED: Sosyoekonomik Düzey

SHÇEK : Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

SLI: Specific Language Impairment

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences

TEDİL : Türkçe Erken Dil Gelişim Testi TİFALDİ : Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Testi

TİGE : Türkçe İletişim Davranışları Gelişimi Envanteri

TODİL : Türkçe Okul Çağı Dil Gelişim Testi

TV : Televizyon

% : Yüzde

ŞEKİL, RESİM VE TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Alıcı ve İfade Edici Dil Gelişimi	9
Tablo 2: Kurum Bakımı Altında Olan Çocuk Sayısının Yıllara Göre Değişimi	22
Tablo 3: Kurum Bakımı Hizmeti Sağlanan Çocuk ile Koruyucu Aile Yanında Bakım Hizmeti Sağlanan Çocuk Sayısı	22
Tablo 4: Sosyo-Demografik Bilgi Formu'na Ait Frekans Bilgileri	28
Tablo 5: Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Betimsel İstatistikleri	31
Tablo 6: Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Fark Analizleri	32
Tablo 7: Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Fark Analizleri	33
Tablo 8: Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Kuruma Gelme Yaşı Değişkenine Göre Fark Analizleri	34
Tablo 9: Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Kurum Bakımında Kalma Süresi Değişkenine Göre Fark Analizleri	35
Tablo 10: Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Konuşulan Dil Değişkenine Göre Fark Analizleri	36
Tablo 11: Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Bakım verenin Eğitim Durumuna Göre Fark Analizleri	37
Tablo 12: Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Fark Analizleri.....	38
Tablo 13: Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Anne ile Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre Fark Analizleri.....	39
Tablo 14: Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Baba İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre Fark Analizleri	40
Tablo 15: Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Kardeşleri İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre Fark Analizleri.....	40
Şekil 1: Dilin Bileşenleri.....	8
Şekil 2: Değerlendirmede ana hedefler	18

Çocuk Evlerinde Kalan Korunma İhtiyacı Olan Çocukların Dil Becerilerinin Değerlendirilmesi

Öğrencinin Adı ve Soyadı: Rukiye DİYARBAKIRLIOĞLU

Danışmanı: Dr.Öğr.Üyesi Tuğba YÜKSEL

Anabilim Dalı: Dil ve Konuşma Terapisi Anabilim Dalı

1.1 ÖZET

Amaç: Çocuk evlerindeki korunma ihtiyacı olan çocukların dil becerilerinin değerlendirilmesi sonucu dil bozukluklarının erken tanınması, uygun yönlendirmelerin yapılması ve erken müdahale programı oluşturularak dil bozuklukları ile ilişkilendirilen psikososyal ve akademik becerilerde yaşanabilecek güçlüklerin önlenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanında dil becerileri gelişiminin sosyodemografik bazı değişkenler ile olan ilişkisi incelenmiştir.

Gereç ve Yöntem: Bu tezin çalışma grubunu yaşları 2.0 - 7.11 arasında değişen çocuk evlerindeki korunma ihtiyacı olan 35 çocuk oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak; Sosyodemografik Bilgi Formu ve Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL) kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Türkçe Erken Dil Gelişim Testi alıcı dil, ifade edici dil ve sözel dil performansı ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Alıcı dil becerileri ile kuruma gelme yaşı değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunurken ($p<0,05$) ifade edici dil ve sözel dil performansı arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Cinsiyet, bilingualizm (çift dillilik), bakımverenin eğitim düzeyi, kurumda kalma süresi, kardeş sayısı ve aile bireyleri ile görüşme sıklığı değişkenleri ile TEDİL alt test puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sonuç: Çalışma sonucunda çocukların dil becerileri gelişim düzeylerinin ortalamasının altında olduğu görülmüştür. Kronolojik yaşı erken çocukluk döneminde dil becerileri gelişimini etkileyen önemli bir etken olduğu saptanmış, erken çocukluk döneminde çocuklara sunulan uyaran kalitesi ve zenginliği dil becerileri gelişimine katkıda bulunurken bu dönemde maruz kalınan uyaran

eksikliğinin dil becerilerinde gecikmelere neden olabileceği çalışmamız ve diğer araştıma bulguları doğrultusunda desteklenmiştir. Çocukların dil becerileri gelişiminde cinsiyet, bilingualizm, bakımvereninin eğitim düzeyi, kurumda kalma süresi, kardeş sayısı ve aile bireyleri ile görüşme sıklığı değişkenlerinin anlamlı farklılık yaratmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Dil Gelişimi, Dil bozuklukları, ocuk Evleri, Korunma İhtiyacı Olan ocuklar, nleyici Yaklaşımlar.

The Evaluation of Language Skills of Children in Need of Protection in Children's Homes

Student's Name and Surname: Rukiye DİYARBAKIRLIOĞLU

Adviser of Thesis: Dr.Öğr.Üyesi Tuğba YÜKSEL

Department: Speech and Language Therapy

1.1. ABSTRACT

Aim: It is aimed to diagnose language disorders early, to make appropriate referrals, and to prevent difficulties in psychosocial and academic skills associated with language disorders by creating an early intervention program as a result of the evaluation of language skills of children in need of protection in children's homes. In addition, the relationship between language skills development and some sociodemographic variables was examined.

Material and Method: The study group of this thesis consists of 35 children in need of protection, aged between 2.0 and 7.11, living in children's homes. As a data collection tool; Sociodemographic Information Form and Turkish Early Language Development Test (TELD) were used. The obtained data were analyzed using the SPSS program.

Results: A significant difference was found between the Turkish Early Language Development Test receptive language, expressive language and verbal language performance and the age variable ($p<0,05$). While there was a significant difference between receptive language skills and the age of admission to the institution ($p<0,05$), no significant difference was found between expressive language and verbal language performance ($p>0,05$). There was no significant difference between the variables of gender, bilingualism (bilingualism), education level of the caregiver, length of stay in the institution, number of siblings and frequency of contact with family members and TELD subtests ($p>0,05$).

Conclusion: As a result of the study, it was seen that the language skills development levels of the children were below the average. It was determined that chronological age is an important factor affecting the development of language skills in early childhood, and it was supported by our study and other research findings that the lack of stimulus that is exposed during this period may

cause delays in language skills while the quality and richness of stimuli offered to children in early childhood contribute to the development of language skills. It was concluded that the variables of gender, bilingualism, education level of the caregiver, length of stay in the institution, number of siblings and frequency of meeting with family members did not make a significant difference in the development of children's language skills.

Key Words: Language Development, Language Disorders, Children Houses, Children Who Are In Need Protection, Preventive Approaches.

2. GİRİŞ ve AMAÇ

Erken çocukluk dönemi olarak da bilinen yaşamın ilk yılları, çocukların bir dizi alanda büyük gelişimsel değişikliklere uğradıkları dönemdir. Özellikle dil becerileri bu dönemin en karmaşık gelişim alanlarından biridir (1). Dil becerilerinin gelişim süreci ile ilgili yapılan araştırmaların büyük çoğunluğu; insanın dil becerilerini edinme kapasitesi ile dünyaya gelmesi, bu becerinin çevresel faktörler ile uyarılması doğrultusunda gelişmesi ve bu gelişimin zihinsel süreçlerin bir ürünü olması, çocukların karmaşık bir dizge olan dili kısa sürede ve mükemmel şekilde içselleştirdiğini belirtmektedir (2, 4, 7).

Dil becerilerinin gelişimi; nöropsikolojik, bilişsel, sosyal-duygusal gelişim ve çevresel faktörler gibi birçok değişkene bağlı olarak çocuklarda bireysel farklılıklar göstermektedir. Yapılan araştırmalar bakım veren kişinin dili kullanımı, sözcük dağarcığı, uyaran kalitesi, sosyoekonomik durumu, eğitimi, ruh ve beden sağlığının çocuğun dil becerileri gelişimini etkileyen faktörler olduğunu belirtmektedir. Çocuklar var olan potansiyellerini geliştirebilmeleri için uygun bir ortama ihtiyaç duyarlar. Yetişkinler bu süreçte baskın bir rol oynar çünkü iletişim fırsatları sunarak dil becerilerinin gelişmesine aracılık etmektedirler (5).

Aile, çocuğun yaşamındaki ilk bağlamdır ve her gelişim düzeyinde temel rol oynamaktadır. Ancak her çocuk aile ortamında büyüme şansına sahip olamamaktadır. 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 3. maddesinin "b" bendinde ve 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 5. maddesinin 1. fıkrasının "c" bendinde belirtilen nedenlerden dolayı ailesi ile kalamayan veya ruh ve beden sağlığı açısından kalması uygun olmayan çocuklar korunma altına alınmakta ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı kurumlarda kalmaktadır. Kurum bakımı altında olan korunma ihtiyacı olan çocuklar ile yapılan araştırmalar çocukların gelişimsel gecikmeler bakımından risk altında olduğunu göstermiştir (8,10,13). Ciddi ebeveyn ihmalinin çocuk gelişimi için yüksek risk faktörü oluşturduğunu ve dil becerilerinin gelişiminde en yıkıcı etkiye sahip olduğu gösterilmiştir (14).

Günümüz nörobilim araştırmaları erken çocukluk döneminde uyaran yoksunluğu ve çocuk ihmalinin fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal problemlere neden olduğunu, erken çocukluktaki ihmalin beyin gelişimini olumsuz etkilediği ve bu olumsuz etkilerin erken müdahale yapılmadığı sürece yaşam boyu devam edebileceğini vurgulamaktadır (3,14). Yaşamın erken yıllarında dil ve konuşma gelişimi hızlıdır ancak dil ve konuşma becerilerindeki gelişimsel problemler ele alınmadığı takdirde çocuğun genel gelişimi ve yaşam boyu sürebilecek olumsuz etkilenmelerin ortaya çıkması muhtemeldir (6).

Bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmış olup çocukların dil becerilerinin değerlendirilmesi ile olası dil bozukluklarının erken tanılanması, uygun yönlendirmelerin yapılması ve erken müdahale programı oluşturularak dil bozuklukları ile ilişkilendirilen psikososyal ve akademik becerilerde yaşanabilecek güçlüklerin önlenmesi amaçlanmıştır.

1. Çocuk evlerindeki korunma ihtiyacı olan çocukların dil becerileri gelişim düzeyleri nasıldır?
2. Çocuk evlerindeki korunma ihtiyacı olan çocukların sosyodemografik bazı değişkenler ile dil becerileri gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. GENEL BİLGİLER

3.1. İletişim

İletişim ile ilgili birçok tanımlama yapılmıştır. Sözlükteki tanımlarına bakıldığında; duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yol ile başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme (9), bilgi, görüş vb.vermek; duygu, nitelik vb. paylaşmak, iletmek, ortak yapmak anlamlarına gelmektedir (41).

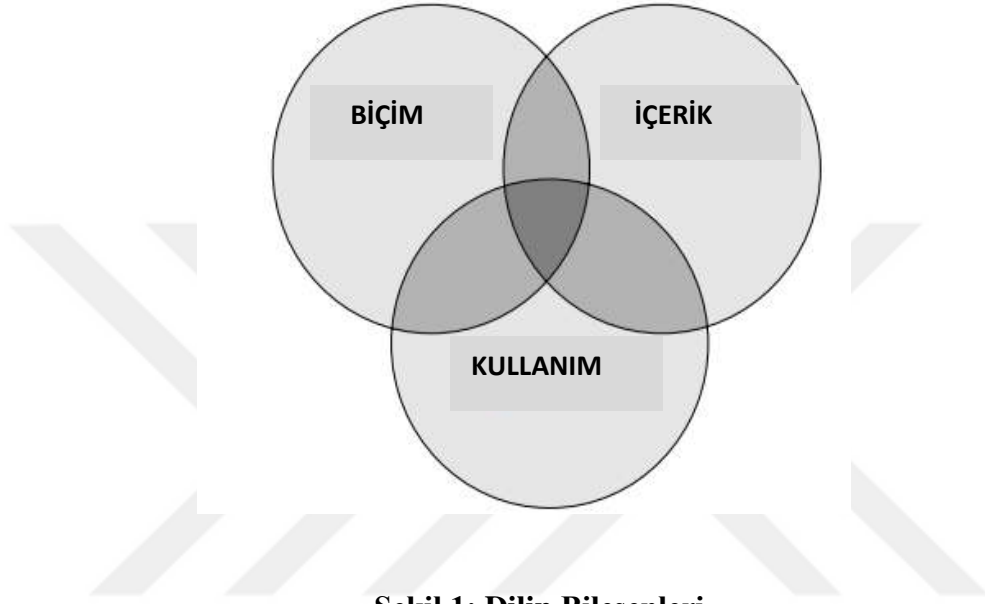
İletişim terimi, Latince communicatus ve communicare'in geçmiş zaman sıfat-fiili olarak "paylaşmak, katılmak, iletmek, bilgilendirmek, iştirak etmek, ortak kullanmak" tan gelmektedir (64). Bu tanımlamalara bakıldığında; iletişimin sosyal bir olgu olduğu görülmektedir ve şüphesiz bilginin, mesajın iletilmesi, paylaşılması en önemli sosyal olaylardan biridir.

İletişim; bilginin iletilebilir duruma gelmesi, bir takım semboller ile kodlanması ve kodlanan bilginin vb. alıcı tarafından çözülmesi sonucu gerçekleşir. Bu kod; konuşulan dile ait sesleri, yazı dilini, bedensel hareketleri vb. birçok sembolü kapsayan bir terimdir (11).

3.2. Dil

Dil (*language*) genel anlamda; bir dizi sınırlı sayıda simgeler ile sınırsız bir anlam dizisi oluşturan, iletişimin gerçekleşmesi amacıyla kullanılan kavramlar bütünü olup komplike bir sistemdir (12). Bu komplike sistemin nasıl geliştiği birçok araştırmacının uzun yıllar araştırma konusu olmuştur. Dilin insana özgü bir yeti olduğunu ve bunun genetik olarak doğuştan geldiğini ileri süren Noam Chomsky, dilin ayrıntılı kurallar sisteminin ürünü olduğunu belirtmektedir. İlk olarak Charles Peirce, kurallar sisteminin ürünü olan dilin; fonoloji (sesbilgisi), sentaks (sözdizimi), semantik (anlam bilgisi) ve pragmatik (kullanım bilgisi) olmak üzere dört farklı bileşenini tanımlamıştır (40, 76).

Daha sonra Bloom ve Lahey (1978) dilin biçim, içerik ve kullanım olmak üzere üç temel bileşenden oluştuğunu ve bu üç temel bileşenin de alt birimlerden oluştuğunu ileri sürmüşlerdir (**bkz. Şekil 1**): Biçim bileşeni; ses bilgisi, biçim bilgisi ve söz dizim yapılarını, içerik bileşeni; dilin anlam bilgisini, kullanım bileşeni ise dilin işlevini içermektedir (48).

Şekil 1: Dilin Bileşenleri

3.3. Tipik Dil Gelişimi

Bütün çocuklar doğduğu toplumun dilini herhangi bir eğitim almadan, doğuştan sahip olduğu dil edinme yetisi ile o toplumun dilini kullanma yeteneğini geliştirir (13). Okul öncesi dönemde dil gelişiminin hızı ve çeşitliliği oldukça dikkat çekicidir; çocuk birkaç yıl içinde, kullandığı basit ifadelerden oldukça karmaşık yetişkin diline benzer ifadeler ve cümleler üretmeye başlar; çok boyutlu olan bu gözle görünür değişim çocuğun bilişsel ve sosyo-duygusal gelişimini yansıtır (15). Piaget, dil gelişimini; çocuğun sahip olmuş olduğu bilişsel-algısal beceriler ile çevrenin etkileşimi sonucu meydana gelen dil deneyimlerinin ürünü olarak tanımlar (21).

Vygotsky; dilin, çocuğun içinde bulunduğu sosyal yaşama katılımına aracılık etmesinden dolayı gelişimin temel ve dinamik parçası olduğunu belirterek dil gelişiminin önemini vurgulamıştır (16).

Komplike bir sistem ürünü olan mesajın anlaşılması, konuşma seslerinin ayırt edilmesi ve yorumlanması alıcı dil, iletilmek istenen mesajın dil aracılığıyla aktarılması ise ifade edici dil olarak tanımlanmaktadır (17). Alıcı ve ifade edici dil veya dili dinlemek ve anlamak için gerekli beceriler eşit derecede önemlidir. Bebeklerde ve küçük çocuklarda sözcük anlama çalışmaları çocukların sözcükleri kullanmadan önce anlamaya başladıklarını göstermektedir (19). 0-7 yaş arasındaki çocukların alıcı ve ifade edici dil becerilerinin gelişim aşamaları ayrıntılı şekilde Tablo 1’de belirtilmiştir (22, 23).

Dil becerilerinin gelişim hızı ; nöropsikolojik, bilişsel, sosyal-duygusal gelişim ve çevresel faktörler gibi değişkenlere bağlı olarak çocuklarda bireysel farklılıklara neden olsada; dil gelişiminde, çocukların dilin yapısal ve işlevsel özellikleri ile belirlenmiş dile özgü evrensel bir gelişim sırası takip ettiği bilinmektedir (5, 18). Bebekler sözcük üretiminden önce çevrelerinde konuşulan dilin ses sistemine ait birçok bilgiye sahiptirler. 6-8 aylar arasındaki bebeklerin anadillerinin sesleri ile yabancı bir dilin seslerini ayırt edebildikleri bilinmektedir. Sözcük üretiminden önce o sözcüğün anlam bilgisini edinmiş olmak, konuşma dilinin iletişim amacı ile kullanılmasının gereklerindendir (24, 25). Ağlama ve gıgıldama ile başlayan iletişim becerilerini; babıldamalar, ses oyunları, duygu ifadeleri için seslemeler, ses taklitleri, sözcük üretme, sözcükleri bir araya getirme, cümle kurma, sohbet başlatma, sohbeti sürdürme takip eder ve dilin sosyal rolü kazanılır (21).

Tablo 1: Alıcı ve İfade Edici Dil Gelişimi

Yaş	Alıcı Dil	İfade Edici Dil
0-3 Ay	Konuşulduğu zaman gülümser veya susar. Seslerin duygusal mesajlarını anlar.	Farklılaşmış ağlama görülür. Seslemeler (cooing /mırıldanma) yapar. Seçici sosyal gülümseme vardır

Tablo 1: Alıcı ve İfade Edici Dil Gelişimi (Devam)

Yaş	Alıcı Dil	İfade Edici Dil
4-6 Ay	Görme alanı dışındaki sesleri arar, yönelir. Melodi,müzik sesi dikkatini çeker.	Ünlü ve ünsüz ses kombinasyonları yapar. Bazı konuşma seslerini taklit eder. Sesinin tonunu, şiddetini duygu ifadelerine göre değiştirir.
7- 9 Ay	İsmi söylendiğinde bakar. “Hayır” a uygun tepkiler verir Prosodik\ bürünsel değişimleri fark eder Tanıdık bazı sözcükleri dinler Yeni sözcükleri tanımaya başlar	Jestleri ve yetişkinin ses tonunu taklit eder. Vurgulu heceyi taklit eder. Ses oyunlarında ritim kullanır. Ünlü-ünsüz ses kombinasyonları sırasında hece tekrarları yapar
10-12 Ay	Bazı basit yönergeleri yerine getirir İsmi söylenen kişiye, nesneye bakar	Oyuncaklara ve ayna karşısında kendi görüntüsüne tepki verir, ses çıkarır Fonetik dağarcığındaki sesler ile yetişkin konuşmasını taklit eder. Birkaç sözcük üretimi gözlenir
13-18 Ay	İsmi söylenen iki vücut bölümüne işaret eder “Nerede” sorusunu işaretle yanıtlar Sözcük dağarcığı sıklıkla 5- 20 arasında İsmi söylenen resimleri gösterir	Hayvan seslerini taklit eder Kendiliğinden en az beş sözcük kullanır İki morfem kullanabilir
19-24 Ay	İstendiğinde nesneleri verir Sorulduğu zaman birkaç vücut kısmını gösterir Basit yönergeleri ve soruları anlar Geçmiş ve şimdiki zaman kavramını anlar	İki sözcüklü ifadeler üretir Geçmiş zamanı kullanabilir Kendisine ismi ile hitap eder Sözcük dağarcığı hızla artar ve yaklaşık 200 sözcüğe ulaşır ismin –de ve –den hallerini kullanabilir

Tablo 1: Alıcı ve İfade Edici Dil Gelişimi (Devam)

Yaş	Alıcı Dil	İfade Edici Dil
25-30 Ay	“Ne” , “Kim” sorularını anlar “Benim” , “Senin” gibi iyelik sıfatlarını anlar Cinsiyet ayrımını yapabilir	İsmi sorulduğunda cevaplar Kısa cümleler kullanır Kişi zamirlerini kullanır -di’li geçmiş zaman kullanır
31-36 Ay	“içinde - üstünde” gibi uzlamsal yer kavramlarını, “büyük-küçük” gibi karşılaştırma kavramlarını ve “çok-az” gibi nicelik belirten kavramlarını anlar.	Çoğul ekini kullanır. “Ne yapar?” / “Ne yaparsın?” şeklinde soruları cevaplar. Bazı zaman eklerini kullanır (-yor, -di, -mış). Olumsuzluk ekini kullanır.
3-4 Yaş	Basit iki ve üç eylem içeren komutları yerine getirir. Nesnelerin işlevlerini bilir. Nesneleri gruplayabilir (oyuncaklar vs.)	Dört ve daha fazla sözcükten oluşan cümle kullanabilir. “ne zaman” , “nasıl” şeklinde soruları cevaplar ve kullanır. Öykü anlatır. Konuşma aile dışındaki bireyler tarafından genelde anlaşılır.
4-5 Yaş	Sabah, akşam vs. gibi zaman kavramını bildiren sözcükleri anlar. Mavi, kırmızı ve yeşil gibi bazı renkleri işaretle gösterir. Birinci, sonuncu gibi sıralama kavramını belirten sözcükleri anlar.	Sıkça “neden” ve “nasıl” sorularını sorar. Karmaşık cümle yapılarını kullanır. Yeni duyduğu sözcüklerin ne anlama geldiğini sorar. Kısa bir sohbeti sürdürebilir.
6-7 Yaş	Sağ ve sol kavramlarını anlar. Kavram kategorilerini anlar. Yaklaşık 2000 sözcük dağarcığına sahiptir. Yakın anlamlı sözcükleri ayırt edebilir. Karmaşık yönergeleri yerine getirebilir.	Olayları oluş sırasına göre anlatır. Giriş, gelişme, sonuç şeklinde bir hikaye anlatabilir.

Dil gelişimi, genel gelişimin ve bilişsel yeteneğin önemli bir göstergesi olup aynı zamanda okul başarısı ile de yakından ilgilidir. Bu nedenle gelişimsel gecikme veya ilgili problemler için risk altında olan çocukların tanımlanması, erken müdahale programına alınması için tipik dil gelişim basamaklarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir (27). Dil gelişimi basamakları değişmezken gelişim hızı, kalıtsal özellikler, cinsiyet, bilişsel kapasite, nörolojik gelişim, çevresel faktörler, bakıcı-çocuk iletişimi, sosyoekonomik ve sosyokültürel özellikler gibi etmenler nedeniyle farklılık gösterebilmektedir (26). Alıcı ve ifade edici dil becerileri arasındaki anlamlı farklılıklar dil gelişimi ile ilgili ortaya çıkabilecek problemler için ciddi bir risk faktörüdür (28).

3.4. Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler

Dil becerilerinin gelişimi; nöropsikolojik, bilişsel, sosyal-duygusal gelişim ve çevresel faktörler gibi birçok değişkene bağlı olarak çocuklarda bireysel farklılıklara neden olmaktadır.

Yapılan çalışmalar; bakım veren kişinin dili kullanımı, sözcük dağarcığı, uyaran kalitesi, sosyoekonomik durumu, eğitimi, ruh ve beden sağlığı dil gelişimini etkilediğini göstermektedir (5,30). Bakım verenin , çocukların iletişim davranışlarına ve seslendirmelerine duyarlı şekilde tepki verme derecesi, çocukların ilgi alanlarına ve gelişim potansiyellerine uygun daha fazla sözlü uyaran vermesi ile içinde bulundukları sosyal ortam çocukların dili anlama ve ifade etme yeteneklerini geliştirmede önemli rol oynamaktadır (29).

Dil becerilerini edinme kapasitesi ile dünyaya gelen çocukların bu becerilerinin çevresel faktörler ile uyarılması doğrultusunda gelişmesi bilişsel süreçlerin bir ürünüdür (2,48). İşitme, algı, biliş, duygusal bütünlük vs. anatomik ve fizyolojik yeterlilik çocuğun dil gelişim evrelerini tipik bir şekilde tamamlayabilmesi için gerekli özelliklerdir. Bu yeterlilik, dil becerilerinin neredeyse her alanda bilgi ve yetenekleri yansıttığı açıktır (31,68)

Avustralya’da Aborjin çocukların dil gelişimi ve erken okuryazarlık başarısında olumsuz sağlık ve sosyo-politik faktörlerin etkisinin incelendiği bir çalışmada; erken dil becerilerinin okuryazarlık gelişimi için önemi ile sağlık ve

sosyo-politik faktörlerin dil gelişimi üzerindeki olumsuz etkilerine dair bulgular saptanmıştır (32).

2-5 yaş aralığındaki 172 'si erkek ve 230 'u kız olmak üzere toplam 402 çocuk ile dil becerilerinin gelişimini etkileyen faktörleri inceleyen bir başka çalışmada, demografik bilgiler ve Denver II Gelişimsel Test verilerinin sonuçları arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuç olarak; annenin yaşı, eğitim düzeyi ve sosyoekonomik durumu (SED) tüm yaş gruplarındaki çocukların dil becerilerinin gelişimi ile korelasyon göstermektedir. Doğrusal regresyon analizi annenin daha yüksek eğitim düzeyi ve SED' in 3 ve 4 yaşlarındaki çocukların alıcı ve ifade edici dil becerileri üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermiştir. İnce motor becerilerini inceleyen maddeler, belirtilen tüm yaş gruplarındaki çocukların dil becerileriyle ilişkili iken ; kaba motor becerilerini inceleyen maddeler, daha küçük yaş grubundaki çocukların dil becerileri ile ilişkili bulunmuştur. Sonuç olarak dil becerilerinin gelişimi diğer tüm gelişim alanları ile paralellik göstermektedir, maternal ve sosyoekonomik faktörler çocukların dil gelişimini etkilemektedir. Çevresel faktörlerin söz konusu popülasyonda dikkate değer etkisi vardır ve bu faktörler arasında da annenin eğitim düzeyinin en önemli kontrol edilebilir faktör olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada cinsiyetin dil gelişimi üzerindeki etkisi anlamlı bulunmamıştır; ancak benzer çalışmalarda kız çocuklarının erkek çocuklarına göre ,çok anlamlı bir fark bulunmamakla birlikte, daha erken dil gelişimi eğiliminde oldukları gösterilmiştir (33).

Erken çocukluk döneminde çocuklarla kurulan etkili iletişim ile sunulan zengin dil ortamının dil becerilerinin gelişiminde oldukça önemli olduğu belirtilmiştir (34).

Zimmerman ve arkadaşları (2007), ekran maruziyetinin iki yaşından küçük çocukların dil gelişimi üzerindeki etkisini incelemiş; ekran maruziyetinin çocukların dil becerilerinin gelişimine olumsuz etkisi olduğunu belirten sonuçlara ulaşmıştır. Sonuç olarak; dil becerileri gelişimini etkileyen birden fazla faktör bulunmaktadır.

3.5. Çocukluk Çağı Dil Bozuklukları

İletişim becerilerinin edinimi erken çocukluk döneminde başlar, iletişim; bilgilere erişim, düşünce ve duyguları organize etme, paylaşma ve sosyal etkileşim becerisinin temelini oluşturur. Bu nedenle iletişim becerileri; düşünme yeteneğinin gelişimi, benlik duygusu ve topluma katılım açısından önemlidir. Bir iletişim aracı olan dil becerilerindeki aksaklık veya bozukluk sadece iletişim kurma becerisi üzerinde değil; bilgi edinme, paylaşma ve topluma katılma becerileri üzerinde de geniş kapsamlı olumsuz etkilere neden olabilmektedir (38,39).

Amerikan Dil, Konuşma ve İşitme Derneği (*The American Speech-Language-Hearing Association - ASHA*), dil bozukluğunu “sözlü, yazılı ve / veya başka bir sembol sistemini anlama ve / veya kullanmada bir bozukluk olarak tanımlamıştır. Bozukluk alıcı ve ifade edici dilin biçim, anlam ve kullanım bileşenlerinin herhangi birinde veya bu bileşenlerin kombinasyonları şeklinde gözlenebilir (36).

Çocuklarda dil bozukluğu ile ilgili yapılan araştırmalarda dil bozukluğunun yaşa ve tanıma bağlı olarak yaygınlığı %3 ile %7 arasında değişiklik gösterdiği raporlanmıştır (36, 38, 42, 50).

Dil bozukluğu terimi tipik gelişim gösteren aynı yaş grubu çocukların sergiledikleri dil davranışlarından farklı olan heterojen bir grubu tanımlamak için kullanılır.

İletilmek istenen mesajın anlaşılması, konuşma seslerinin ayırt edilmesi ve yorumlanması alıcı dil, iletilmek istenen mesajın dil aracılığıyla aktarılması ise ifade edici dil olarak tanımlanmaktadır. Dilin; yapı (form), içerik (semantik) ve kullanım (pragmatik) bileşenlerinin birinde veya kombinasyonları şeklinde görülen zayıflık, bozukluk alıcı ve/veya ifade edici dil bozukluğu olarak tanımlanabilir. Aynı kavram ile ilişkili; dil gecikmesi, dil yetersizliği, konjenital afazi, gelişimsel disfazi, özgül dil bozukluğu-ÖDB (*Specific Language Impairment – SLI*) gibi terimler kullanılmıştır (35,38).

Bir çocuğun var olan dil problemini etiketlemek amacıyla hangi terimin seçildiğine bakılmaksızın, dil davranışlarının belirli bir kronolojik yaşta

beklenenden farklı olması ya da dilin bileşen veya bileşenlerinde problem varlığı durumunda değerlendirme müdahale şeklinde yaklaşılmasının pratikte daha uygulanabilir olduğunu savunan araştırmacılar da olmuştur (35).

1950 yıllarına kadar yapılan çalışmalarda dil bozukluğunun bir nedene bağlı olarak ortaya çıktığı savunulmuştur. Ancak 20. yüzyılın sonlarında kullanılmaya başlanan ve literatürde “Gelişimsel Dil Bozukluğu (GDB) / Developmental Language Disorder (DLD)” olarak da tanımlanan “Özgül Dil Bozukluğu-ÖDB (*Specific Language Impairment – SLI*)” son yıllarda sıklıkla kullanılan terim olmuştur (40). Bu terim bilinen nörolojik, bilişsel, duyuşsal, sosyal ve motor becerilerde yetersizlik veya bozukluk olmadan dil becerilerinin gelişiminde görülen güçlük ile karakterizedir (43). Bir başka tanımlama ile dil becerilerinin tipik gelişim göstermediği fakat bir başka bozukluk/eksikliğe de sahip olmayan çocukları tanımlamak için kullanılır. Aile öyküsü, cinsiyet, bakıcının eğitim düzeyi, düşük sosyoekonomik düzey, çocuk ihmal veya istismarı ve çevresel uyaran eksikliği gibi faktörler gelişimsel dil bozukluğu açısından risk faktörü olarak belirtilmiştir (34, 38).

Gelişimsel dil bozukluğu olan çocuklar yaşitlarıyla aynı dil gelişimi evrelerini geçirmekte ancak yaşitlarından daha yavaş bir şekilde bu evreleri tamamlamaktadır (36). Ayrıca dil bozuklukları fiziksel, algısal, motor, bilişsel veya sosyo-duyuşsal işlev bozukluklarının herhangi birine eşlik edebilir veya bu etkenlerden kaynaklanabilir. Bu şekilde herhangi bir medikal etiyolojiye bağlı olarak ortaya çıkan dil bozukları ise ‘ X’e bağlı dil bozukluğu’ olarak tanımlanmaktadır (42).

Down sendromu, fragil X sendromu vs. genetik sendromlar, otizm spektrum bozukluğu, travmatik beyin hasarı veya işitme kaybı gibi çeşitli durumların çocuklarda dil bozuklukları riskini artırdığı bilinmektedir. Çocuklarda dil bozukluğu üzerine yapılan araştırmalarda dil gelişimi alanında meydana gelen herhangi bir gecikme veya anomalinin diğer gelişim alanlarını da etkileyebileceği belirtilmiştir (38,42). Brumbach ve Goffman (2014) tarafından yapılan araştırmalarda, gelişimsel dil bozukluğu olan çocukların kaba ve ince motor becerilerinde, çalışma belleğinde genel gelişim geriliği gösterdiği raporlanmıştır (38).

Gooch, Nash, J Snowling ve Hulme 243 okul öncesi çocukla yapmış oldukları çalışmada dil ve yürütücü işlev becerileri arasında önemli ölçüde ilişki olduğunu raporlamışlardır. Yürütme işlevindeki zayıflıklar; yalnızca nörogelişimsel bozukluklarda değil, dil ve dikkat becerileri ile de yakından ilişkili olduğu araştırmacılar tarafından bildirilmiştir (45). Bunun yanında işitsel işleme bozukluğu ve öğrenme güçlüğü gibi durumların dil bozukluklarına eşlik eden bozukluklar olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (38,46,47).

Dilin bileşenlerinin birinde veya kombinasyonları şeklinde görülen zayıflık, bozukluk alıcı ve/veya ifade edici dil bozukluğu olarak tanımlanmaktadır. İfade edici dil bozukluğu; dili kullanarak düşünce ve mesajları formüle etmekte, alıcı dil bozukluğu ise dilde kodlanmış mesajları anlamakta, ifade edici-alıcı dil bozuklukları dilde kodlanmış mesajları hem anlamada hem de üretmede zorluk yaşanmasıdır (40).

Alıcı dil bozukluğu olan bir çocuk, deyimler, metaforlar ve ironi gibi soyut fikirleri içeren mesajları, geçmiş (yürüdü) veya şimdiki zaman (yürüyen) gibi kavramları belirten sözcük sonlarındaki morfemler arasındaki farkı ayırt etmekte ve yaşından beklendiği kadar çok sözcüğü anlamada güçlük yaşayabiliyorken; ifade edici dil bozukluğu olan bir çocuk belirli bir dinleyici veya bağlam odaklı uygun sosyal mesaj aktarımında güçlük yaşayabilir (38,39).

Dil bozukluğu görülen çocukların heterojen dil özellikleri; sözcük dağarcığında sınırlılık, dilbilgisel gelişim edinim sürecinde görülen tipik hataların yaşitlarından daha uzun süre kullanımı, biçimbirim kazanımı ve uygun kullanımda güçlük, dili iletişim amacı ile etkili kullanamama; sohbet başlatma, sürdürme ve sıra alma becerilerinde yaşitlarından zayıf performans gösterdikleri belirtilmiştir (40,43).

Dil bozuklukları, bilişsel ve sosyal-duygusal gelişim, okuryazarlık ve akademik başarı için uzun vadeli olumsuz sonuçları olan ciddi engeller olup yaşam boyu sürebilecek sosyo- ekonomik etkileri olabileceği gibi öğrenme güçlüğü, davranış bozuklukları ve ilgili psikiyatrik durumlar için de yüksek risk faktörü olduğu araştırmacılar tarafından belirtilmiştir (38,43).

3.6. Çocukluk Çağı Dil Becerilerinin Değerlendirilmesi

Dil becerileri bilişsel, psikososyal ve psikomotor gelişim basamaklarının önemli göstergelerinden biridir; dil becerileri gelişiminde meydana gelen gecikmeler veya farklılıklar, gelişimsel sorunların hassas göstergesidir. Bu nedenle çocuğun bilişsel, psikomotor, psikososyal gelişimi, sözel olmayan iletişim becerileri ile odyolojik ve nörolojik bulgularının değerlendirilmesi de yapılmalıdır. Değerlendirme ekibi farklı disiplinlerden oluşabilir, çocuğun gelişimi ile ilgili detaylı veriyi ortaya koyan herkes bu ekibin bir üyesidir. Dil ve konuşma terapistleri bu ekibin önemli üyelerinden biridir. Değerlendirme müdahale programının temelini oluşturur; çocuğun güçlü ve zayıf yönlerini belirler. İletişimde yaşanan güçlük veya farkedilen eksiklik dil becerilerinin değerlendirilme sebeplerinin başında gelmektedir. Değerlendirme çocuğun dil becerilerinin tipik gelişim gösteren akranlarına kıyasla performansını veya diğer gelişim alanları ile paralel olup olmadığının belirlenmesi amacı ile de yapılır (55). Değerlendirme amaçları arasında; tarama, çocuğun o anki düzeyini ölçme, müdahale planı için hedef belirleme ve müdahale sürecindeki değişimi ölçme gösterilebilir. Amaç tarama ise genel olarak dil becerilerinde problem varlığının ve detaylı değerlendirmeye ihtiyacın olup olmadığı belirlenir (54,56).

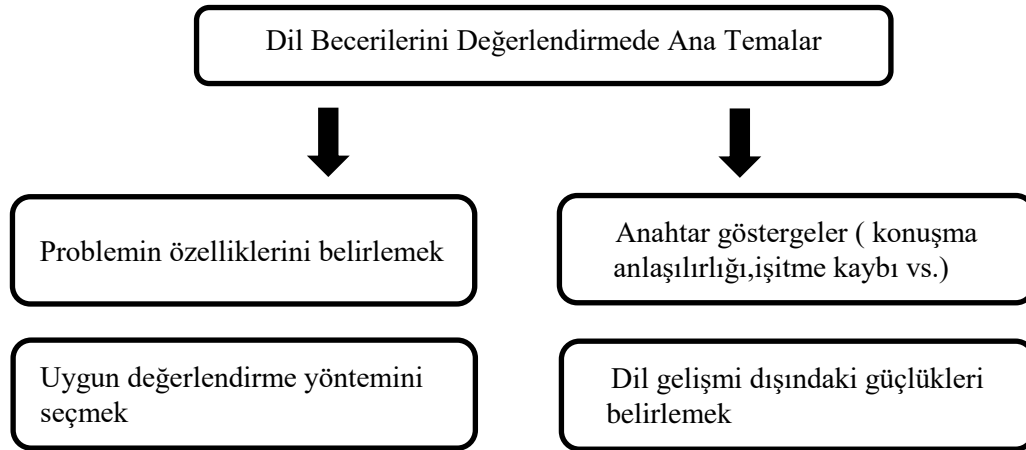
Dil becerilerini değerlendirmede iki temel yaklaşım bulunmaktadır; normları veya ortalama performansı temel alan yaklaşım olan norm bağımlı ve çocuğun kendi performansını tanımlayan ölçüt bağımlı betimleyici yaklaşımdır (49,54). Norm bağımlı yaklaşım; çocuğun dil becerilerinin akranlarından farklı olup olmadığını, betimleyici yaklaşım ise çocuğun dil becerilerinin özelliklerini belirlemek amacı ile kullanılır (57).

Dil becerilerinin değerlendirmesinde ebeveynin\bakımverenin gözlemleri ve farkındalığı oldukça önemlidir. Bakımverenin çocuğun iletişim becerilerinde farkettiği sınırlılık doğrudan dil becerilerinin değerlendirilme sebeplerindendir. Ancak bakımverenin çocuğun dil becerilerine ilişkin algısının objektif olamayacağı ve sosyoekonomik durum, eğitim düzeyi gibi faktörlerin de bu alanla ilgili uzman tarafından yöneltilen sorulara verilecek cevapları etkileyebileceği düşüncesi ile bakımveren raporu ve bireysel dil becerilerini değerlendirme sonuçlarının paralellik göstermeyebileceği düşüncesi öne

sürülmüştür. Sachse ve Suchodoletz bu amaç doğrultusunda 24 ile 26 aylık dil bozukluğu şüphesi olan 70 çocuğun ebeveyn görüşleri ile bireysel dil becerileri değerlendirme sonuçları benzer bulunmuş ve bakımverenin çocuğun dil becerileri ile ilgili görüşlerinin önemli bir değerlendirme aracı olduğu vurgulanmıştır (52,56). Bu nedenle, değerlendirme sürecinde bakımveren ile iletişim ilk ve en önemli adımdır. Thomas, Schulz ve Ryder dil ve konuşma terapistlerinin deneyimleri ile dil bozukluklarının değerlendirilmesi ve tanısı adlı çalışmalarında dil becerilerinin değerlendirmesinde Şekil 2’de yer alan ana temalar belirtilmiştir (53).

Dil becerilerini değerlendirmede ele alınan başlıca maddeler şunlardır (35):

- Bakımverenin iletişim kaygıları nelerdir?
- Genel olarak çocuğun dil becerilerinin özellikleri,
- Dil becerilerinin yaşına uygunluğu,
- Çocuğun iletişim ihtiyaçlarının neler olduğu?
- Çocuğun sosyal becerileri,
- Dil becerileri dışında diğer gelişim alanlarında (odyolojik, nörolojik vs.) değerlendirme ihtiyacının varlığı,
- Müdahale için aday ise müdahale hedefleri neler olmalıdır?

Şekil 2: Dil Becerilerinin Değerlendirmesinde Ana Temalar

3.6.1. Alıcı ve İfade Edici Dil Becerilerinin Değerlendirilmesi

Dil becerilerinin ayrıntılı tanımlanmasına olanak sağlayan betimsel yaklaşım; iletişim ortamında alınan doğal dil örneği analizi, gözlem ve dil becerilerini değerlendirme amacı ile geliştirilmiş ölçüt bağımlı işlemlerin kullanımını içermektedir (15,52).

Betimsel yaklaşım, dil becerilerinin bireye özgü özelliklerini tanımlayan güçlü bir değerlendirme yöntemidir ancak dil örneği alma ve analizinin uzun zaman alması, çocuğun akranları ile karşılaştırılmaması gibi uygulama açısından bir takım handikaplar oluşturmaktadır (15,35,43). Dil becerilerinin değerlendirilmesinde kullanılan bir diğer yöntem olan Norm bağımlı yaklaşım ise standardize testler ve ölçekler gibi değerlendirme araçlarının kullanımını içermektedir. Ortalama performansı temel alan tarama veya tanı amacıyla geliştirilen testler ortalamanın altında performans gösteren çocukları belirleme amacı ile kullanılmaktadır (35,52,55). Dilin biçim, içerik ve kullanım bileşenlerini ölçmeye yönelik birçok değerlendirme aracı bulunmaktadır. Türkçeye uyarlanmış ve standardize edilmiş sıklıkla kullanılan testler; Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL), Türkçe Okul Çağı Dil Gelişim Testi (TODİL), Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil (TİFALDİ) Testi, Okul Öncesi Dil Ölçeği (PLS-5), Türkçe İletişim Davranışları Gelişimi Envanteri (TİGE), Peabody Resim Kelime Testi (Peabody Testi)' dir.

Hresko ve arkadaşları tarafından geliştirilen Test of Early Language Development-Third Edition (TELD-3) 2 yaş 0 ay ve 7 yaş 11 ay arasındaki çocukların erken dönem alıcı ve ifade edici dil becerilerinin değerlendirmesi amacıyla geliştirilmiş bir değerlendirme aracı olup 2014 yılında Topbaş ve Güven tarafından Türkçe'ye uyarlanıp standardize edilerek Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL) olarak kullanılmaya başlanmıştır.

TEDİL A ve B olmak üzere iki formdan oluşmaktadır her bir formun da Alıcı ve İfade Edici Dil olmak üzere iki alt testi bulunmaktadır. Bu alt testler dilin semantik, morfolojik ve sentaktik bileşenlerini değerlendiren maddelerden oluşmaktadır aynı zamanda İfade edici dil becerilerini değerlendiren maddelerden alınan dil örneği ile fonoloji ve pragmatik bileşenler ile ilgili

bilgiler de edinilebilmektedir. TEDİL; çocuğun erken dönem alıcı ve ifade dil becerilerinin normlara göre performansını gösteren, dilin bireye özgü güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesini sağlayan, müdahale sürecinin planlanması ve akademik araştırmalarda ölçek olarak kullanılmak gibi amaçlara hizmet eden bir değerlendirme aracıdır (66). Literatür incelendiğinde TEDİL ile yapılmış çok sayıda yüksek lisans ve doktora çalışmasına ulaşılmaktadır.

Çelimli (2013) TEDİL ile yaşları 49-55 aylar arasında değişen toplam 98 çocuğun dil becerilerini değerlendirerek bakım veren kişi ile dil becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda çocukların TEDİL standart puanlarının ortalamaları bakımveren kişi değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (86).

Muslugüme (2016) yapmış olduğu çalışmada okul öncesi eğitime devam ediyor olan 5-6 yaş arasındaki sosyo ekonomik düzeyi düşük aile çocuklarının; ailelerine uygulanacak olan “Dil gelişimini destekleyici ebeveyn eğitim programı (DDEEP)” nın, çocukların; TEDİL kullanarak alıcı ve ifade edici dil becerilerinin gelişimine etkisini incelemiştir. Elde edilen bulgular; DDEEP’nın çocukların dil becerileri üzerinde olumlu etkisi olduğuna yönelik sonuçlar ortaya koymuştur (87).

Deniz (2018) çalışmasında 5 yaş grubu çocukların dil becerileriyle resimli öykü kitaplarının ve kitap okuma etkinliğinin niteliği ile ilişkisine bakmıştır. Çalışma grubunu düşük sosyoekonomik düzeydeki 5 yaş grubu 181 çocuk ve anasınıflarında görev yapan 21 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Alıcı ve ifade edici dil becerilerini değerlendirmek amacıyla TEDİL, sözcük bilgisini değerlendirmek amacıyla TİFALDİ, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Resimli Öykü Kitaplarını Değerlendirme Ölçeği”ve “Kitap Okuma Etkinliği Öğretmen Değerlendirme Formu” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda resimli öykü kitaplarının ve öğretmenler tarafından gerçekleştirilen kitap okuma etkinliklerinin niteliği ile alıcı ve ifade edici dil becerileri arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur (88).

3.7. Korunma İhtiyacı Olan Çocuk Kavramı

Dünyaya gelen her çocuğun yasal ve ahlaki olarak yaşama, barınma, eğitim, bedensel ve zihinsel olarak cinsel ihmal veya istismara karşı korunma gibi haklarının tanımlanması amacıyla evrensel çocuk hakları terimi kullanılmaktadır. Aile, çocuğun yaşamındaki ilk bağlamdır ve her gelişim düzeyinde temel rol oynamaktadır. Ancak her çocuk sağlıklı aile ortamında büyüme şansına sahip olamamaktadır. Çocuk haklarının korunmasının ve sürekliliğinin sağlanamadığı durumlarda 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında ilgili mahkemeler tarafınca haklarında korunma kararı alınmıştır. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 4.maddesinin 1. fıkrasının "a" bendinde, çocuk; daha erken yaşta ergin olsa dahi, onsekiz yaşını doldurmamış birey, korunma ihtiyacı olan çocuk ise bedensel, zihinsel, ahlâkî, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru olan çocuk olarak ifade edilmiştir (89).

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 3. maddesinin "b" bendinde "Korunma ihtiyacı olan Çocuk"; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

1. Ana veya babasız, ana ve babasız,
2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
3. Ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen,
4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuk olarak tanımlanmıştır (90).

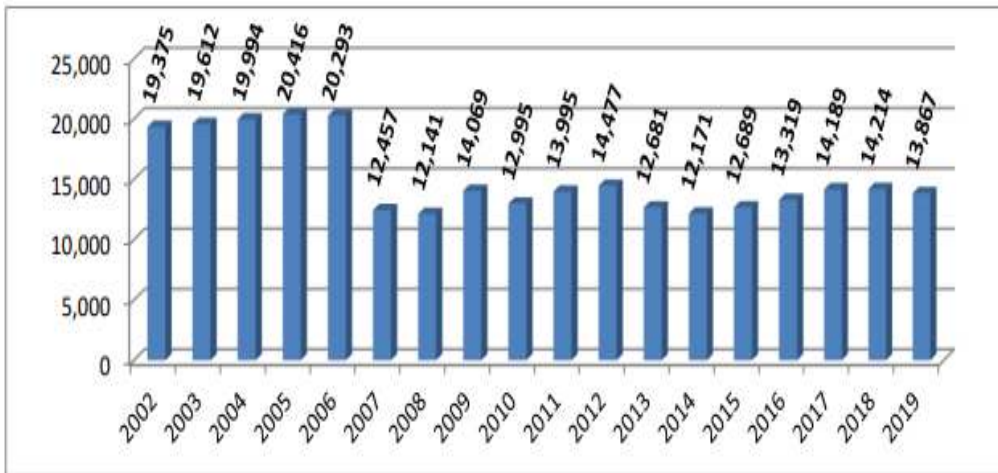
3.8. Korunma İhtiyacı Olan Çocuklara Sağlanan Hizmet Yöntemleri

Çocuk hakları kapsamında üstün yarar gözetilerek korunma ihtiyacı olan çocuğa öncelikle aile merkezli yaklaşım kapsamında hizmet sağlanmaktadır. Ekonomik yetersizlik nedeniyle kurum bakımı altına alınma hali bulunan çocukların öz aileleri ya da yakınları yanında desteklenmesi amacı ile Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) Hizmeti kapsamında ailelere ekonomik açıdan destek sağlanmaktadır.

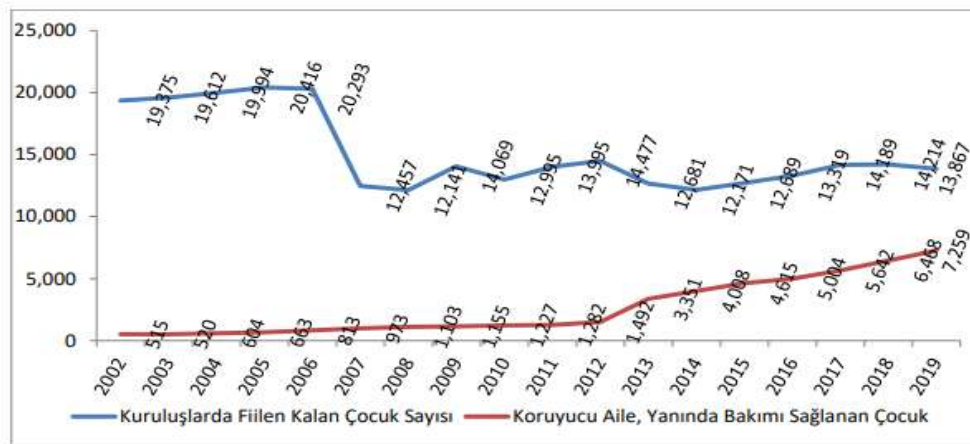
Ailesi ya da yakınları yanında desteklenemeyen çocuklar için aile merkezli yaklaşım kapsamında Koruyucu Aile ve Evlat Edinme Hizmetleri sağlanmaktadır. Korunma ihtiyacı olan çocuklar kurum bakımının zaruri olması durumunda ise Çocuk Evi ya da Çocuk Evleri Sitesi'ne yerleştirilerek çocuklara hizmet sağlanmaktadır (<https://ailevecalisma.gov.tr>. Erişim tarihi: 22.07.2021).

Korunma ihtiyacı olan çocuklara sağlanan koruma hizmetlerinde aile merkezli yaklaşımlara verilen önem ve öncelik sonucunda nüfus artışı ve problem çeşitliliğine rağmen yıllar içinde kurum bakımı hizmetinden faydalanan çocuk sayısında ciddi oranda düşüş olduğu görülmüştür. 2002 yılında kurum bakımı hizmetinden faydalanan çocuk sayısı 19 375 iken 2019 yılında 13 867' ye düşmüştür (59,60).

Tablo 2: Kurum Bakımı Altında Olan Çocuk Sayısının Yıllara Göre Değişimi

Tablo 3: Kurum Bakımı Hizmeti Sağlanan Çocuk ile Koruyucu Aile Yanında Bakım Hizmeti Sağlanan Çocuk Sayısı

3.8.1. Çocuk Evleri

Korunma ihtiyacı olan çocuklara sağlanan kurum bakımı ile ilgili yapılan çalışmalar Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları gibi koğuş tipi bakım hizmeti kuruluşlarındaki çocukların fiziksel ve psikososyal gelişim açısından olumsuzluklar yaşadığını göstermiştir (61-63). Kurum bakımının korunma ihtiyacı olan çocukların gelişimine olan etkisi yapılan birçok çalışma ile incelenmiştir. Çocuğun gelişimini etkileyen sosyal ve çevresel faktörlerin dil gelişimi ile ilişkilerini inceleyen çalışmalar daha çok “koğuş tipi” hizmet biçiminde olan kurumlarda kalan çocuklar ile yapılmıştır.

Ögeyik (2000) Çocuk Yuvasında kalan 4-5 yaş arası 110 çocuğun nöromotor gelişimini değerlendirmek amacıyla Denver II Gelişimsel Tarama Testi ile yapmış olduğu çalışmada 0-12 ay dönemi çocuk yuvasına yerleştirilen çocukların ince ve kaba motor gelişimleri ile dil becerisi alanlarının yaşitlarından geri olduğu gözlenmiş olup dil becerileri ile kurumda kalış süreleri arasında anlamlı ve pozitif ilişki olduğu bulunmuştur (64).

Fidan (2005) kurum bakımı altında olan korunma ihtiyacı olan çocukların bilişsel becerileri ile aileleri yanında yaşayan çocukların bilişsel becerilerini karşılaştırmak amacıyla Çocuk Yuvasında kalan 7-12 yaşları arasındaki 50 çocuk ile düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip ailesi ile yaşayan aynı yaş grubu 50 çocuk ile çalışma yapılmış olup değerlendirme aracı olarak WISC-R Çocuklar İçin Zeka Ölçeği ile Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Sonuç olarak yuvada kalan çocukların total, performans ve sözel IQ skorlarının, ailesiyle yaşayan çocuklara göre daha düşük IQ ortamlarına sahip oldukları ayrıca kurumda kalma süresi ile total, sözel ve performans skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamış ancak yuvada kalış süresi ile IQ skorları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (67). Kurum bakımı altında olan korunma ihtiyacı olan çocukların ebeveyn yoksunluğu ve olumsuz çevre koşulları gibi nedenlerden dolayı özellikle sosyal- duygusal ve dil gelişimi alanlarında olumsuz etkilendikleri saptanmıştır (66).

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından çocukların üstün yararı göz önünde bulundurularak 2005 yılından itibaren çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarından aşamalı olarak çocuk evleri hizmet modeline geçilmeye başlanmıştır. Korunma ihtiyacı olan çocuklar kurum bakımına alınmadan önce aile odaklı bakım hizmeti ile desteklenmeye çalışılmaktadır. Ancak aile yanında bakımı mümkün olmayan çocuklar aile yapısına en yakın model olan ev tipi yatılı sosyal hizmet birimlerine yerleştirilmektedir (59).

2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nun 3. maddesinde Çocuk Evleri 0-18 yaş arasındaki korunma ihtiyacı olan çocuklara bakım hizmeti sunan ev tipi hizmet birimleri olarak tanımlanmıştır. Bu evler her ilin sosyal, kültürel açıdan çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde tercihen il merkezinde okul ve hastanelere yakın apartman dairesi veya müstakil dairelerde 5-8 çocuğun kaldığı bakım ve korunma hizmeti ile çocukların fiziksel ve psikososyal gelişimlerinin desteklenmesi sağlanarak topluma kazandırılması amaçlanmaktadır. Çocuk evlerinde verilecek hizmetin koordinasyon kurulunda alınacak kararlar doğrultusunda yürütülmesinden sorumlu kişi çocuk evi sorumlusudur. Çocuk evi sorumlusu; sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimci, öğretmen, sosyolog gerektiğinde koordinasyon merkezinde görevli personel veya üniversitelerin sağlık, sosyal, eğitim bilimleri bölümleri mezunlarından ve bu alanda eğitim programına tabi tutulmuş kişiler arasından il müdürlüğü tarafından görevlendirilir. Çocuk evinin tertip ve düzenini sağlamak, çocuklara sağlıklı aile ortamının hazırlanmasında yardımcı olmak, çocukların gelişiminden ve bakımından sorumlu personel, bakıcı anneler/bakım elemanlarıdır. Bakıcı anneler/bakım elemanları, kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümleri ile fakülte, yüksekokul veya sağlık meslek liselerinin hemşirelik bölümü mezunları veya lise mezunu olup, çocuk bakımı konusunda sertifika sahibi olan kişiler arasından seçilir. Personeller görevlerini ekip çalışması anlayışı çerçevesinde yürütür (65).

4. GEREÇ VE YÖNTEM

Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'nun 18.04.2019 tarih ve 120 sayılı kararı ile “Çocuk Evlerinde Kalan Korunma İhtiyacı Olan Çocukların Dil Becerilerinin Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tez çalışması onaylanmıştır. Etik kurul onayına istinaden Aile,Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı'ndan 26.09.2019 tarihinde 007 sayılı olur ile Diyarbakır Çocuk Evleri'nde yapılması planlanan çalışma için gerekli izin alınmıştır.

Bu bölümde çalışmanın modeli, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi ilgili bilgiler yer almaktadır.

4.1. Çalışmanın Modeli

Çocuk evlerinde yaşayan korunma ihtiyacı olan çocukların dil becerilerini ve etkileyen değişkenleri belirlemek amacı ile betimsel desende yapılmış bir çalışmadır.

4.2. Çalışmanın Örnekleme

2019-2020 eğitim öğretim yılında Diyarbakır ili, çocuk evleri koordinasyon merkezine bağlı çocuk evlerinde kalan 2-7 yaş arasındaki 35 çocuk çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Kronolik yaşı 2-7 yaş arasında olmayan, dil becerilerinde gecikmeye veya bozukluğa neden olabilecek işitme kaybı, otizm spektrum bozukluğu, mental retardasyon vb. bilinen bir etiyolojiye sahip olan çocuklar çalışma dışında tutulmuştur.

4.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak “Sosyo-Demografik bilgi formu” ve “Türkçe Erken Dil Gelişim Testi” kullanılmıştır.

4.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Çalışma grubunda yer alan çocukların sosyodemografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen ve çocukların yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, kaç yaşında çocuk evine geldiği, çocuk evinde kalma süresi gibi sorular yer almaktadır (**bkz. Ek 1**).

4.3.2. Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi (TEDİL) A Formu

Hresko ve arkadaşları tarafından geliştirilen Test of Early Language Development-Third Edition (TELD-3) 2 yaş 0 ay ve 7 yaş 11 ay arasındaki çocukların erken dönem alıcı ve ifade edici dil becerilerinin değerlendirmesi amacıyla geliştirilmiş bir değerlendirme aracı olup 2014 yılında Topbaş ve Güven tarafından Türkçe'ye uyarlanıp standardize edilerek Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL) olarak kullanılmaya başlanmıştır. TEDİL A ve B olmak üzere iki formdan oluşmaktadır her bir formun da Alıcı ve İfade Edici Dil olmak üzere iki alt testi bulunmaktadır. Alıcı Dil alt testi Form A'da 24 anlambilgisini ve 13 sözdizimini ölçen olarak yanıt verme şeklinde ölçen işlemleri içermektedir. İfade Edici Dil alt testi Form A'da 22 anlambilgisi ve 17 sözdizimi ölçen toplam 39 madde bulunmaktadır. Bu alt testler dilin semantik, morfolojik ve sentaktik bileşenlerini değerlendiren maddelerden oluşmaktadır aynı zamanda İfade edici dil becerilerini değerlendiren maddelerden alınan dil örneği ile fonoloji ve pragmatik bileşenler ile ilgili bilgiler de edinilebilmektedir.

Alıcı ve İfade Edici Dil alt testlerinin standart puanlarının toplamı “Sözel Dil Performansı” puanını sağlamaktadır. Bu bileşik puan çocuğun genel dil becerilerine dair bilgiler vermektedir. Alıcı ve İfade edici dil alt test için norm tablolarında kronolojik yaşa göre ham puanın standart puan karşılığı yer almaktadır. TEDİL alıcı ve ifade edici alt testlerinde 85-115 standart puan aralığında yer alan çocukların dil becerileri gelişimi normal aralıkta iken 85 standart puanın altında yer alanlar çocukların ise alıcı ve/veya ifade edici dil becerileri ortalamanın altında olarak belirlenmektedir (**bkz. Ek 2**).

TEDİL; çocuğun erken dönem alıcı ve ifade dil becerilerinin normlara göre performansını gösteren, dilin bireye özgü güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesini sağlayan, müdahale sürecinin planlanması ve akademik araştırmalarda ölçek olarak kullanılmak gibi amaçlara hizmet eden bir değerlendirme aracıdır (66).

Bu nedenle çalışmanın amacına uygun olduğu düşünülerek değerlendirme aracı olarak TEDİL testi kullanılmıştır.

4.4.Verilerin Analizi

Her çocuk için TEDİL alıcı ve ifade edici dil ham puan verileri çocukların kronolojik yaşlarına göre test yönergesine uygun olarak standart puana dönüştürülmüştür. Alıcı ve ifade edici dil standart puanları ve bu iki puanın bileşkesinden oluşan “Sözel Dil Performansı” puanlarının istatistik programına girişi yapılmıştır.İstatistiksel Analizler IBM SPSS Statistics Base 22.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır.

Çocukların demografik özellikleri ile ilgili analizlerde tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Verilerin Kolmogrow testi ile değerlendirilmesi sonucu normal dağılım göstermediği aynı zamanda örneklem sayısı yetersizliği vb. nedenlerle test (alt test) puanlarının demografik değişkenler ile olan ilişkisi parametrik olmayan Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri ile incelenmiştir. İstatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edilmiştir.

5. BULGULAR

Bu çalışmada Çocuk evlerinde kalan 17 kız (%48.6), 18 erkek (%51.4) olmak üzere toplam 35 çocuğun alıcı dil ve ifade edici dil becerileri ile sosyo demografik özellikleri incelenmiştir.

5.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu'na Ait Frekans Bilgileri

5.1.1. Çocuk Evlerinde Kalan Çocuklara Ait Sosyo-Demografik Bulgular

Sosyo-demografik özelliklere ilişkin bilgilere Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4 Sosyo-Demografik Bilgi Formu'na Ait Frekans Bilgileri

Değişkenler	N	%
Cinsiyet		
Kız	17	48,6
Erkek	18	51,4
Yaş		
2 yıl 0 ay-4 yıl 0 ay arası	9	25,7
4 yıl 1 ay-7 yıl 11 ay arası	26	74,3
Kuruma Geldiğinde Yaşı		
3 yaşından önce	17	48,6
3 yaşından sonra	18	51,4
Kurumda Kalma Süresi		
0-1 yıl	10	28,6
1-2 yıl	8	22,9
2 yıl ve üzeri	17	48,6
Konuşulan Dil		
Türkçe	30	85,7
Türkçe ve Kürtçe	5	14,3
Annenin Hayatta Olma Durumu		
Sağ	26	74,3
Sağ değil	2	5,7
Bilinmiyor	7	20,0
Babanın Hayatta Olma Durumu		
Sağ	24	68,6
Sağ değil	6	17,1
Bilinmiyor	5	14,3

Tablo 4 Sosyo-Demografik Bilgi Formu'na Ait Frekans Bilgileri (Devam)

Değişkenler	N	%
Ebeveynlerin Birliktelik Durumu		
Birlikte	1	2,9
Ayrı	31	88,6
Bilinmiyor	3	8,6
Çocukların Anne ile Görüşme Sıklığı		
Haftada bir	3	8,6
2 haftada bir	5	14,3
Ayda bir	8	22,9
Daha uzun süre ile	3	8,6
Görüşmüyor	16	45,7
Çocukların Baba ile Görüşme Sıklığı		
Haftada bir	0	0
2 haftada bir	9	25,7
Ayda bir	6	17,1
Daha uzun süre ile	2	5,7
Görüşmüyor	18	51,4
Kardeşleri ile Görüşme Sıklığı		
Hergün	14	40,0
Haftada bir	1	2,9
İki haftada bir	2	5,7
Ayda bir	6	17,1
Görüşmüyor	12	34,3
Kuruma Gelmeden Önce Bakımveren		
Anne ile	10	28,6
Baba ile	9	25,7
Anne-Baba ile	16	45,7
Kuruma Gelmeden Önce Bakımverenin Eğitim Durumu		
Okuryazar değil	5	14,3
İlköğretim	21	60,0
Ortaokul	2	5,7
Lise	2	5,7
Bilinmiyor	5	14,3

Çalışmaya katılan 35 çocuğun 17'si kız (% 48,6) ve 18'i (%51,4) erkektir. Çocukların 9'u (% 25,7) 2-4 yaş, 26'sı (%74,3) 4-7 yaş grubu arasındadır. Kuruma 3 yaşından önce gelenlerin sayısı 17 (%48,6), 3 yaşından sonra gelenlerin sayısı ise 18'dir (%51,4). Çocukların çocuk evinde kalma sürelerine bakıldığında 10'unun (% 28,6) 0-1 yıl arası, 8'inin (% 22,9) 1 ile 2 yıl arası, 17'sinin (%48,6) 2 yıl ve daha fazla kaldığı görülmüştür.

Çocuk evine gelmeden önce evde konuşulan dil açısından; 30 (%85,7) çocuğun Türkçe'ye maruz kaldığı, 5 (%14,3) çocuğun ise Türkçe- Kürtçe dillerine maruz kaldığı görülmektedir. Çocukların 26'sının (% 74,3) annesi sağ, 2'sinin (5,7) vefat etmiş, 7'sinin (%20) ise bilinmemektedir. Çocukların 24'ünün (% 68,6) babası sağ, 6'sının (17,1) vefat etmiş, 5'inin (%14,3) ise bilinmemektedir. Ebeveynlerin birliktelik durumuna bakıldığında 1(%2,9) çocuğun anne ve babasının birlikte olduğu, 31'inin (88,6) ayrı, 3'ünün (%8,6) ise bilinmediği görülmüştür. Çocuklardan 3'ü (%8, 6) annesiyle haftada bir, 5'i (% 14,3) iki haftada bir, 8'i (%22,9) ayda bir, 3'ü (%8,6) daha uzun süre ile görüşmektedir. 16 (%45,7) çocuk ise annesi ile görüşmemektedir. Çocuklardan 9'u (% 28,7) babasıyla iki haftada bir, 6'sı (17,1) ayda bir, 2'si (%5,7) daha uzun süre ile görüşmektedir, 18 (%51,4) çocuk ise babası ile görüşmemektedir. Çocukların 7'sinin (% 20) kardeşi yok, 8'inin (% 22,9) 1, 10'unun (% 28,6) 1-3, 8'inin (%22,9) 4'ten fazla kardeşi vardır, 2'sinin (% 5,7) ise bilinmemektedir. Çocuklardan 14'ü (% 40) kardeşi veya kardeşleriyle hergün, 1'i (% 2,9) haftada bir, 2'si (% 5,7) iki haftada bir, 6'sı (% 17,1) ayda bir görüşmektedir. Kardeşi olmayanlar ile birlikte çocukların 12'si (% 34,3) ise kardeşi veya kardeşleriyle görüşmemektedir. Kardeşleriyle hergün görüşen grup aynı çocuk evinde kardeşleriyle yaşayan çocuklardır. Çocukların 10'u (% 28,6) çocuk evine gelmeden önce annesiyle, 9'u (% 25,7) babasıyla, 1'i (%2,9) anne ve babasıyla, 15'i (% 42,8) akrabası (annenanne, babaanne ve amca) ile kalmıştır. Çocuk evine gelmeden önce çocuğa bakımveren kişinin eğitim durumuna bakıldığında; 5'inin (%14,3) okuma yazmasının olmadığı, 21'inin (%60) ilköğretim, 2'sinin (%5,7) ortaokul ve 2'sinin (%5,7) lise mezunu olduğu görülmektedir, 5'inin (%14,3) ise eğitim durumu bilinmemektedir.

5.2. TEDİL Testi Sonuçlarının, Sosyo-Demografik Bilgi Formu'ndaki Bazı Bilgiler Açısından Değerlendirilmesi

Çalışmada yer alan çocukların alıcı dil, ifade edici dil ve sözel dil performans standart puanları Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5 Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Betimsel İstatistikleri

	N	Min.	Max.	Ort.	SS
Alıcı Dil	35	70,00	114,00	89,51	10,82
İfade Edici Dil	35	65,00	111,00	83,54	11,28
Sözel Dil Performansı	35	65,00	115,00	83,89	12,80

Tablo 5 incelendiğinde çocukların alıcı dil standart puan ortalamalarının 89,51 ifade edici dil standart puan ortalamalarının 83,54 ve sözel dil performans standart puan ortalamalarının 83,89 olduğu bulunmuştur. Topbaş ve Güven (2014) tarafından yapılan TEDİL testi norm çalışmasında dil becerileri gelişiminin derecelendirilmesinde 90-110 arası standart paunlarının çocukların “ortalama” düzeyde, kronolojik yaşına uygun dil becerilerine sahip oldukları belirtilmiştir. Bu nedenle çocukların alıcı dil, ifade edici dil ve sözel dil becerilerinin ortalamasının altında olduğu saptanmıştır.

Sözel dil performans puanı alıcı ve ifade edici dil alt test puanlarının bileşkesi ile oluşmaktadır ve genel dil becerisine ait en iyi göstergedir. Sözel dil performans derecelendirmesinde çocukların 5'inde (%14,3) çok zayıf, 9'unda (%25,7) zayıf, 9'unda (%25,7) ortalama altında, 11'inde (%31,4) ortalama ve 1'inde (%2,9) ortalama üstü olduğu saptanmıştır. Türkçe Erken Dil ve Gelişim Testi Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performansının kronolojik yaş değişkenine göre Fark analizleri Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6 Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Fark Analizleri

	Yaş	N	Sıra Ort.	U	P
Alıcı Dil	2 yıl 0 ay- 4 yıl 0 ay	9	8,50		
	4 yıl 1 ay- 7 yıl 11 ay	26	21,29	31,500	0,001
	Toplam	35			
İfade Edici Dil	2 yıl 0 ay- 4 yıl 0 ay	9	12,06		
	4 yıl 1 ay- 7 yıl 11 ay	26	20,06	63,500	0,043
	Toplam	35			
Sözel Dil Performansı	2 yıl 0 ay- 4 yıl 0 ay	9	9,89		
	4 yıl 1 ay- 7 yıl 11 ay	26	20,81	44,000	0,006
	Toplam	35			

Tablo 6'ya göre alıcı dil alt test sıra ortalama puanlarının, 2-4 yaş grubunda 8,50 4-7 yaş grubunda 21,29; ifade edici dil alt test sıra ortalama puanlarının 2-4 yaş grubunda 12,06 4-7 yaş grubunda 20,06; sözel dil performansı sıra ortalama puanlarının 2-4 yaş grubunda 9,89 4-7 yaş grubunda 20,81 olduğu görülmektedir. Buna göre çalışmaya katılan çocukların alıcı dil, ifade edici dil becerileri ve sözel dil performansı puanları ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Bu durum yaş ile birlikte çocukların dil becerilerinin geliştiğini göstermektedir. Yapılan çalışmalar yaş ile doğru orantılı olarak sözcük dağarcığının ve kullanımının arttığını, çocukların daha uzun ifadeleri anlama ve kullanma becerisinin de arttığını belirten sonuçlar ortaya koymuştur (69-71). Türkçe Erken Dil ve Gelişim Testi Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performansının cinsiyet değişkenine göre Fark analizleri Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7 Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Fark Analizleri

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	U	P
Alıcı Dil	Kız	17	20,24		
	Erkek	18	15,89	115,000	0,209
	Toplam	35			
İfade Edici Dil	Kız	17	20,09		
	Erkek	18	16,03	117,500	0,240
	Toplam	35			
Sözel Dil Performansı	Kız	17	20,47		
	Erkek	18	15,67	111,000	0,165
	Toplam	35			

Tablo 7 incelendiğinde, kız çocuklarının alıcı dil alt testinden aldıkları sıra ortalama puanları 20,24 iken, erkek çocuklarının sıra ortalama puanları 15,89; kız çocuklarının ifade edici dil alt test sıra ortalama puanlarının 20,09 erkek çocuklarının sıra ortalama puanları 16,03; kız çocuklarının sözel dil performansı sıra ortalama puanlarının 20,47 erkek çocuklarının sıra ortalama puanlarının 15,67 olduğu görülmektedir. Bu durumda iki grubun cinsiyete göre alıcı dil, ifade edici dil becerileri ve sözel dil performansı puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Alıcı, ifade edici ve sözel dil performansı puanları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Alanyazın incelendiğinde cinsiyetin dil becerileri puanları üzerinde önemli bir değişken olmadığına yönelik sonuçlar bulunmaktadır (72-74).

Yıldırım (2016) yapmış olduğu araştırmada okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş grubu toplam 300 çocuğun dil becerileri gelişiminin yaş, cinsiyet, kardeş sayısı değişkenleri ile ilişkisini incelemiş ve okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş çocuklarının dil becerileri gelişiminde kardeş sayısı ve yaş değişkenlerinin etkili olduğu, cinsiyet değişkeninin ise etkili olmadığı saptanmıştır (75). Benzer şekilde Eryılmaz, Uladı, Geyik ve Öztürk (2019) 36-72 ay toplam 191 (98 kız, 93 erkek) çocuk ile yapmış oldukları çalışmada Peabody Resim Kelime Testi ile çocukların alıcı dil becerilerinin

cinsiyet, yaşadıkları bölge, kardeş sayısı ve öğretmenin deneyim süresi ile ilişkisi incelenmiş; cinsiyet, yaşadıkları bölge, öğretmenin deneyim süresi değişkenleri ile alıcı dil becerileri arasında anlamlı farklılık olduğu ($p<0,05$), kardeş sayısı değişkeni ile alıcı dil becerileri arasında anlamlı farklılık olmadığı ($p>0,05$) görülmüştür (76).

Türkçe Erken Dil ve Gelişim Testi Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performansının Kuruma Gelme Yaşı değişkenine göre Fark analizleri Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8 Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Kuruma Gelme Yaşı Değişkenine Göre Fark Analizleri

	Kuruma Gelme Yaşı	N	Sıra Ort.	U	P
Alıcı Dil	3 yaşından önce	17	14,21		
	3 yaşından sonra	18	21,58	88,50	0,033
	Toplam	35			
İfade Edici Dil	3 yaşından önce	17	15,97		
	3 yaşından sonra	18	19,92	118,50	0,254
	Toplam	35			
Sözel Dil Performansı	3 yaşından önce	17	15,09		
	3 yaşından sonra	18	20,75	103,50	0,102
	Toplam	35			

Kuruma gelme yaşına göre alıcı dil alt test sıra ortalama puanlarının, üç yaş öncesi grubunda 14,21 üç yaş sonrası grubunda ise 21,58 olduğu görülmektedir. Buna göre alıcı dil becerileri ile kuruma gelme yaşı değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). İfade edici dil alt test sıra ortalama puanlarının, üç yaş öncesi grubunda 15,97 üç yaş sonrası grubunda 19,92; sözel dil performansı sıra ortalama puanlarının, üç yaş öncesi grubunda 15,09 üç yaş sonrası grubunda 20,75 olduğu görülmektedir.

Buna göre çalışmaya katılan çocukların ifade edici dil becerileri ve sözel dil performansı puanları ile kuruma gelme yaşı değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). 3 yaş öncesinde kuruma gelen çocukların 3 yaş sonrasında kuruma gelen çocuklara göre daha düşük düzeyde dil becerilerine sahip olduğu söylenebilir.

Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Kurum Bakımında Kalma Süresi Değişkenine Göre Fark Analizleri Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9 Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Kurum Bakımında Kalma Süresi Değişkenine Göre Fark Analizleri

	Kurumda Kalma Süresi	N	Sıra Ort.	X²	P
Alıcı Dil	0-1 yıl	10	16,45	1,021	0,600
	1-2 yıl	8	16,13		
	2 yıl ve üzeri	17	19,79		
İfade Edici Dil	0-1 yıl	10	17,50	1,013	0,603
	1-2 yıl	8	15,25		
	2 yıl ve üzeri	17	19,59		
Sözel Dil Performansı	0-1 yıl	10	16,90	1,012	0,603
	1-2 yıl	8	15,69		
	2 yıl ve üzeri	17	19,74		
	Toplam	35			

Tablo 9 incelendiğinde alıcı dil, ifade edici dil ve sözel dil performansı ile kurumda kalma süresi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Bu durum, kurum bakımında kalma süresinin çocukların dil becerileri gelişiminde etkili olmadığı bulgusu ile açıklanabilir. Özdemir, Sefer ve Türkoğlu (2008) kurum bakımında korunma ihtiyacı olan 3-6 yaş çocukların sosyal, duygusal, bilişsel ve dil gelişimi alanlarını desteklemek amacıyla gönüllü bireylere verilen eğitimlerin (etkili iletişim becerileri, çocuk gelişimi, oyun etkinliği vs.) ve kurumdaki uygulamaların çocukların gelişim düzeyleri üzerindeki etkisi Denver II Gelişim Tarama Testi ile incelenmiş olup dil gelişim düzeylerinin arttığını belirtmiştir. Benzer araştırmalar göstermektedir ki korunma ihtiyacı olan çocukların kurum bakımında gelişimlerini destekleyici programlar sosyal, duygusal, psikomotor ve dil becerileri gelişimi düzeylerini arttırmaktadır (77-79).

Çocukların alıcı, ifade edici ve sözel dil performans puanlarının konuşulan dil değişkenine göre fark analizleri Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10 Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Konuşulan Dil Değişkenine Göre Fark Analizleri

	Konuşulan Dil	N	Sıra Ort.	U	P
Alıcı Dil	Türkçe	30	18,97		
	Türkçe ve Kürtçe	5	12,20	46,000	0,171
	Toplam	35			
İfade Edici Dil	Türkçe	30	18,93		
	Türkçe ve Kürtçe	5	12,40	47,000	0,186
	Toplam	35			
Sözel Dil Performansı	Türkçe	30	19,08		
	Türkçe ve Kürtçe	5	11,50	42,500	0,125
	Toplam	35			

Kuruma gelmeden önce çocukların maruz kaldığı dil (Türkçe, Türkçe-Kürtçe) ile çocukların alıcı, ifade edici ve sözel dil performans puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Yalnız Türkçe' ye maruz kalan çocukların alıcı dil alt testinden aldıkları sıra ortalama puanları 18,97 iken, Türkçe-Kürtçe'ye maruz kalan çocukların sıra ortalama puanları 12,20; yalnız Türkçe' ye maruz kalan çocukların ifade edici dil testinden aldıkları sıra ortalama puanları 18,93 Türkçe-Kürtçe'ye maruz kalan çocukların sıra ortalama puanları 12,40; yalnız Türkçe'ye maruz kalan çocukların sözel dil performansı sıra ortalama puanlarının 19,08 Türkçe-Kürtçe'ye maruz kalan çocukların sıra ortalama puanlarının 11,50 olduğu görülmektedir. Bu durumda konuşulan dil değişkenine göre alıcı dil, ifade edici dil becerileri ve sözel dil performansı puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Alanyazın incelendiğinde tek ve iki dilli çocukların dil gelişimini inceleyen çeşitli çalışmalar bulunmaktadır; (2016) 97'si iki dilli (95'i Kürtçe, 2'si Arapça) ve 93'ü tek dilli olmak üzere 5 ve 6 yaş grubu toplam 190 çocuk ile yapmış olduğu çalışmada Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil (TİFALDİ) testi kullanarak dil becerilerini etkileyen başlıca etkenlerin okul öncesi eğitim ve iki dillilik olduğunu belirtmiştir. Bir başka çalışmada Erdil (2012) Hollanda'da yaşayan iki

dilli (20 çocuk) ve Türkiye’de yaşayan tek dilli (20 çocuk) toplam 5 yaş grubu 40 çocuğun dil özelliklerini sohbet ve öyküleme dil örneği bağlamlarında karşılaştırmış ve sonuç olarak sohbet ve öykü tekrar anlatım analizinde iki dilli çocukların tek dilli akranlarından daha düşük performans gösterdiği belirtilmiştir. Tek dilli ve iki dilli çocukların dil gelişimini inceleyen birçok araştırma çift dilliliğin çocukların dil becerilerine etkisinin olduğuna yönelik sonuçlar ortaya koymuştur (82,83).

Bakımverenin eğitim durumuna göre, çocukların alıcı, ifade edici ve sözel dil performans puanlarının fark analizi Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11 Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Bakımverenin Eğitim Durumuna Göre Fark Analizleri

	Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	X ²	P
Alıcı Dil	okuryazar değil	5	12,80	5,176	0,270
	ilköğretim mezunu	21	20,14		
	ortaokul mezunu	2	22,50		
	lise mezunu	2	21,50		
	Bilinmiyor	5	11,00		
	Toplam	35			
İfade Edici Dil	okuryazar değil	5	13,70	5,507	0,239
	ilköğretim mezunu	21	19,67		
	ortaokul mezunu	2	26,75		
	lise mezunu	2	20,50		
	Bilinmiyor	2	10,80		
	Toplam	35			
Sözel Dil Performansı	okuryazar değil	5	13,90	5,350	0,253
	ilköğretim mezunu	21	19,81		
	ortaokul mezunu	2	25,00		
	lise mezunu	2	21,25		
	Bilinmiyor	5	10,40		
	Toplam				

Tablo 11 incelendiğinde alıcı dil, ifade edici dil ve sözel dil performansı ile bakımverenin eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$).

Bakımverenin eğitim düzeyi arttıkça dil becerileri performansında artış gözlenmektedir. Ancak bu fark anlamlı bulunmamıştır. Ayrıca Alanyazın incelendiğinde bakımverenin eğitim düzeyinin dil becerileri gelişiminde önemli bir etken olduğunu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (80,84,85). Çalışmada, bakımverenin eğitim düzeyinin çocukların dil becerilerinin gelişiminde önemli bir değişken olacağı düşünülmüş ancak araştırma bulguları ile bu görüş desteklenememiştir. Bu durumun sınırlı örneklem sayısı ile ilişkili olduğu düşünülmüştür. Kardeş sayısına göre, çocukların alıcı, ifade edici ve sözel dil performans puanlarının fark analizi Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 12 Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Fark Analizleri

	Kardeş Sayısı	N	Sıra Ort.	X ²	P
Alıcı Dil	Kardeşi yok	7	17,57	4,381	0,357
	1 kardeş	8	16,06		
	1-3 kardeş	10	19,35		
	4 ten fazla	8	21,69		
	Bilinmiyor	2	5,75		
	Toplam	35			
İfade Edici Dil	Kardeşi yok	7	17,93	4,619	0,329
	1 kardeş	8	16,1		
	1-3 kardeş	10	17,30		
	4 ten fazla	8	23,38		
	Bilinmiyor	2	7,50		
	Toplam	35			
Sözel Dil Performansı	Kardeşi yok	7	18,29	4,976	0,290
	1 kardeş	8	16,31		
	1-3 kardeş	10	17,80		
	4 ten fazla	8	22,81		
	Bilinmiyor	2	5,50		
	Toplam	35			

Tablo 12 incelendiğinde, tek çocuk olanların alıcı dil alt testinden aldıkları sıra ortalama puanları 17,57 bir kardeşi olan çocukların 16,09 kardeş sayısı 1-3 olan çocukların 19,35 dört ve daha fazla kardeşi olan çocukların 21,69 olduğu görülmektedir. Tek çocuk olanların ifade edici dil alt testinden aldıkları sıra ortalama puanları 17,93 bir kardeşi olan çocukların 16,19 kardeş sayısı 1-3 olan çocukların 17,30 dört ve daha fazla kardeşi olan çocukların ise 23,38 olduğu görülmektedir. Sözel dil performansı puanlarına bakıldığında tek çocuk olanların

sıra ortalama puanları 18,29 bir kardeşi olan çocukların 16,31 kardeş sayısı 1-3 olan çocukların 17,80 dört ve daha fazla kardeşi olan çocukların 22,81 olduğu görülmektedir. Bu durumda kardeş sayısına göre çocukların TEDİL testinden aldıkları puanlar incelendiğinde kardeş sayısı ile aralarında istatistiksel anlamda önemli bir fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Çocukların alıcı, ifade edici ve sözel dil performans puanlarının anneleri ile görüşme sıklığı açısından fark analizi Tablo 13'te yer almaktadır.

Tablo 13 Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Anne İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre Fark Analizleri

	Görüşme Sıklığı	N	Sıra Ort.	X ²	P
Alıcı Dil	Haftada bir	3	24,50	8,478	0,076
	2 haftada bir	5	18,60		
	Ayda bir	8	19,81		
	Daha uzun süre ile	3	29,67		
	Görüşmüyor	16	13,50		
	Toplam	35			
İfade Edici Dil	Haftada bir	3	23,83	6,464	0,167
	2 haftada bir	5	22,20		
	Ayda bir	8	18,00		
	Daha uzun süre ile	3	26,67		
	Görüşmüyor	16	13,97		
	Toplam	35			
Sözel Dil Performansı	Haftada bir	3	23,83	7,511	0,111
	2 haftada bir	5	21,50		
	Ayda bir	8	18,63		
	Daha uzun süre ile	3	28,17		
	Görüşmüyor	16	13,59		
	Toplam	35			

Tablo 13'te alıcı dil, ifade edici dil ve sözel dil performansı ile çocukların anneleri ile görüşme sıklığı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Çocukların alıcı, ifade edici ve sözel dil performans puanlarının babaları ile görüşme sıklığı açısından fark analizi Tablo 14'te yer almaktadır.

Tablo 14 Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Baba İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre Fark Analizleri

	Görüşme Sıklığı	N	Sıra Ort.	X ²	P
Alıcı Dil	Haftada bir	0	0	1,852	0,604
	2 haftada bir	9	20,72		
	Ayda bir	6	18,42		
	Daha uzun süre ile	2	23,00		
	Görüşmüyor	18	15,94		
	Toplam	35			
İfade Edici Dil	Haftada bir	0	0	0,613	0,893
	2 haftada bir	9	19,17		
	Ayda bir	6	16,92		
	Daha uzun süre ile	2	22,25		
	Görüşmüyor	18	17,31		
	Toplam	35			
Sözel Dil Performansı	Haftada bir	0	0	1,320	0,724
	2 haftada bir	9	19,78		
	Ayda bir	6	18,42		
	Daha uzun süre ile	2	23,50		
	Görüşmüyor	18	16,36		
	Toplam	35			

Tablo 14’te alıcı dil, ifade edici dil ve sözel dil performansı ile çocukların babaları ile görüşme sıklığı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Çocukların alıcı, ifade edici ve sözel dil performans puanlarının kardeşleri ile görüşme sıklığı açısından fark analizi Tablo 15’te yer almaktadır.

Tablo 15 Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Kardeşleri İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre Fark Analizleri

	Görüşme Sıklığı	N	Sıra Ort.	X ²	P
Alıcı Dil	Hergün	14	21,50	4,537	0,338
	Haftada bir	1	17,00		
	2 haftada bir	2	7,75		
	Ayda bir	6	18,83		
	Görüşmüyor	12	15,29		
	Toplam	35			
İfade Edici Dil	Hergün	14	19,57	1,382	0,847
	Haftada bir	1	23,00		
	2 haftada bir	2	12,25		
	Ayda bir	6	17,92		
	Görüşmüyor	12	16,75		
	Toplam	35			

Tablo 15 Çocukların Alıcı, İfade Edici ve Sözel Dil Performans Puanlarının Kardeşleri İle Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre Fark Analizleri (Devam)

	Görüşme Sıklığı	N	Sıra Ort.	X²	P
Sözel Dil Performansı	Hergün	14	20,43	2,607	0,626
	Haftada bir	1	22,00		
	2 haftada bir	2	9,75		
	Ayda bir	6	18,00		
	Görüşmüyor	12	16,21		
	Toplam	35			

Tablo 15 incelendiğinde alıcı dil, ifade edici dil ve sözel dil performansı ile çocukların kardeşleri ile görüşme sıklığı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

6.TARTIŞMA

Bu çalışma, çocuk evlerinde yaşayan korunma ihtiyacı olan çocukların dil becerileri gelişim düzeylerini ve dil becerileri gelişiminin sosyo-demografik bazı değişkenler ile olan ilişkisinin incelenmesini kapsamaktadır. Çalışma grubundaki çocukların dil becerilerine etkisi düşünülen sosyo-demografik özelliklere ilişkin çalışma bulguları literatür ışığında tartışılmıştır.

Çalışmanın bulguları incelendiğinde çocuk evlerinde yaşayan çocukların dil becerileri gelişim düzeylerinin ortalamanın altında olduğu, sözel dil performans derecelendirmesinde çocukların 5'inde (%14,3) çok zayıf, 9'unda (%25,7) zayıf, 9'unda (%25,7) ortalama altında, 11'inde (%31,4) ortalama ve 1'inde (%2,9) ortalama üstü olduğu saptanmış olup çocukların dil becerileri ortalamanın altında olarak bulunmuştur (**bkz. Tablo 5**). Literatür incelendiğinde kurum bakımı altında olan çocukların gelişim açısından risk altında olduğu vurgulanmıştır (4,64,65,66,79). Ögeyik (2000) tarafından yapılan çalışmada kurum bakımı altında olan çocukların nöromotor gelişimlerini etkileyen faktörlerin araştırılması amacı ile çocuk yuvasında kalan 4-5 yaş arası 103 çocuk Denver II Gelişimsel Tarama Testi ile değerlendirilmiş ve erken çocukluk döneminde kuruma gelen çocukların dil becerileri gelişiminin ortalamanın altında olduğu bulunmuştur (64). Fidan, Kırpınar, Ceyhun ve Aras'ın (2013) yapmış olduğu çalışmada kurum bakımında olan 0-6 yaş arasındaki 46 çocuğun gelişim düzeyleri Ankara Gelişim Tarama Envanteri ile değerlendirilmiş ve ailesi yanında kalan çocuklara göre gelişimleri anlamlı olarak düşük bulunmuştur ($p<0,001$). Benzer şekilde Lum, Powell ve Snow (2018) tarafından yapılan çalışmada kurum bakımında olan 5-12 yaş grubunda 82 çocuğun dil ve sosyal becerileri değerlendirilmiş ve çocukların dil ve sosyal beceri ölçütlerinde bireysel farklılıklar gözlemlenirken genel olarak çocukların norm grubundaki akranlarından daha düşük performans gösterdiği belirtilmiştir (66). Aydın (2019) çocuk evlerinde kalan 5-6 yaş arasındaki 50 çocuğun dil becerileri gelişim düzeyini değerlendirmiş ve çocukların alıcı dil, ifade edici dil ve sözel dil becerileri gelişim düzeylerinin normal sınırlarda olduğu belirtilmiştir.

Bu bulguların çoğunluğunun çalışmamızın sonuçlarını destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Çalışmamızdaki yaş değişkeni incelenecek olursa, çocukların yaşları ile alıcı dil, ifade edici dil becerileri ve sözel dil performansı puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur (**bkz. Tablo 6**, $p<0,05$).

2-4 yaş grubundaki çocukların TEDİL testinden aldıkları puanlar ile 4-7 yaş grubundaki çocukların aldıkları puanlar incelendiğinde 4-7 yaş grubundaki çocukların 2-4 yaş grubundaki çocuklara göre daha yüksek puan aldıkları gözlenmiştir. Kronolojik yaş ile birlikte çocukların dil becerilerinin geliştiği görülmüştür. Yapılan çalışmalar yaş ile doğru orantılı olarak sözcük dağarcığının ve kullanımının arttığını, çocukların daha uzun ifadeleri anlama ve kullanma becerisinin de arttığını belirten sonuçlar ortaya koymuştur (69-71). Yıldırım (2008) okul öncesi eğitim kurumlarından faydalanmayan 4-5 yaş grubu 300 çocuk ile yapmış olduğu çalışmada yaş faktörünün, dil becerileri gelişimi düzeyleri arasında farklılığa neden olduğunu saptamıştır (75,85). Muluk, Birgul ve Anlar tarafından 2009-2011 yılları arasında yapılan yaşları 33-75 ay arasında değişen 402 çocuğun (%57,2 kız, %42,8 erkek) dil gelişimini etkileyen faktörleri inceleyen çalışmada çocuğun kronolojik yaşı ile dil gelişimi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur (33). Bu bulgular çalışmamızın sonuçlarını desteklemektedir.

Cinsiyet faktörünün, çocukların TEDİL testi alıcı dil, ifade edici dil becerileri ve sözel dil performansı puanları incelendiğinde, cinsiyet değişkeninin dil becerileri gelişimi düzeyleri arasında farklılığa neden olmadığı, cinsiyet ile dil becerileri gelişimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur (**bkz. Tablo 7**). Alanyazın incelendiğinde dil becerileri gelişimini etkileyen faktörleri inceleyen birçok çalışmada cinsiyet ile dil becerileri gelişimi arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı savunulmaktadır. Ancak cinsiyet değişkeninin dil becerileri gelişiminde etkili olduğu ile ilgili çalışma bulguları da mevcuttur. Eryılmaz, Uladı, Geyik ve Öztürk (2019) 36-72 ay toplam 191(98 kız, 93 erkek) çocuk ile yapmış oldukları çalışmada Peabody Resim Kelime Testi ile çocukların alıcı dil becerilerinin cinsiyet değişkeni ile arasında (kızlar

lehine) anlamlı farklılık olduğu ($p<0,05$) saptanmıştır. Taner ve Başal (2005) okul öncesi eğitim alan ve almayan farklı sosyo-ekonomik düzeylere sahip 240 (%50'si kız, %50'si erkek) çocuk ile yaptıkları çalışmada cinsiyet değişkeninin dil gelişiminde erkek çocuklar lehine anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur (72).

Ergin (2012) çalışmasında 5-6 yaş grubu 327 (%51,4 kız, % 48,6 erkek) çocuğun dil becerilerini değerlendirmiş ve Peabody Resim Kelime Testinden aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın cinsiyet açısından anlamlı fark olmadığı bulunmuştur ($p> 0,05$).

Yıldırım (2008) yapmış olduğu çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş grubu toplam 300 çocuğun dil becerileri gelişimini çeşitli değişkenler ile ilişkisini incelemiş ve okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmayan 4-5 yaş grubu çocuklarının dil becerileri gelişiminde cinsiyet değişkeninin etkili olmadığı saptanmıştır (75). Benzer şekilde Ögeyik (2000) tarafından yapılan çalışmada kurum bakımı altında olan 4-5 yaş grubu toplam 103 çocuğun dil gelişimini etkileyen faktörler incelenmiş ve dil becerileri gelişiminde cinsiyet değişkeninin etkili olmadığı bulunmuştur (64). Küçük (2016) yapmış olduğu çalışmada TİFALDİ testini kullanarak 97 (%41,2 kız, %58,8 erkek) çocuğun dil becerileri ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkiyi incelemiş ve TİFALDİ testi standart puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılık göstermediğini saptamıştır. Bu bulgular doğrultusunda çalışmamızda literatür ile uyumlu sonuçlar elde edilmiştir.

Çalışmamızda çocukların erken çocukluk döneminde (0-3 yaş) kuruma gelme yaşı ile dil becerileri gelişimi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla kurum bakımında ve ailesi yanında kalan çocukların dil becerileri gelişimi karşılaştırılmış olup (**bkz. Tablo 8**); 3 yaş öncesinde kuruma gelen çocukların alıcı dil, ifade edici dil ve sözel dil performans puanları 3 yaş sonrasında kuruma gelen çocuklara göre daha yüksek bulunmuştur: Alıcı dil becerileri ile kuruma gelme yaşı değişkeni arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamlı ($p<0,05$) iken ifade edici dil ve sözel dil performans puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Lenneberg (1967) başta olmak üzere dil becerileri gelişimi alanında yapılan çok sayıda çalışmada dil becerileri gelişiminde özellikle erken çocukluk ve okul öncesi dönemin kritik dönem olduğu ancak belirli bir yaş sınırı olmamakla birlikte 10-12 yaşa kadar dil gelişiminin devam edebileceği noktasında görüşler belirtilmiştir (88-90).

Tamis-LeMonda ve Rodriguez (2009) dil becerileri gelişiminde, tıpkı Bruner ve Vygotsky gibi gelişimin sosyo-kültürel bağlamda gerçekleştiği görüşünü temel alarak bakımverenlerin çocuklara sunduğu zengin ve kaliteli uyaran ortamlarının önemli olduğunu belirtmişlerdir (1).

Özdemir, Sefer ve Türkdoğan (2008) tarafından yapılan çalışmada kurum bakımında korunma ihtiyacı olan 3-6 yaş grubu çocukların dil gelişimi alanlarını desteklemek amacıyla gönüllü bireylere verilen eğitimlerin (etkili iletişim becerileri, çocuk gelişimi hakkında bilgilendirme, oyun etkinliği vs.) ve kurumdaki çevresel düzenlemelerin sonucunda çocukların dil becerileri gelişim düzeylerinin arttığını belirtmiştir (91). Benzer şekilde, Akoğlu, Ergül ve Duman (2014) 4-5 yaş grubu korunma ihtiyacı olan çocukların etkileşimli kitap okuma etkinlikleri ile alıcı ve ifade edici dil gelişim düzeylerinin arttığını belirtmiştir (77). Benzer çalışmalar göstermektedir ki korunma ihtiyacı olan çocukların kurum bakımında gelişimlerini destekleyici programlar çocukların dil becerileri gelişimi düzeyleri desteklenmektedir (78,79).

Alanyazın incelendiğinde tek ve iki dilli çocukların dil gelişimini inceleyen çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Erdil (2012) Hollanda'da yaşayan iki dilli (20 çocuk) ve Türkiye'de yaşayan tek dilli (20 çocuk) toplam 5 yaş grubu 40 çocuğun dil özelliklerini sohbet ve öyküleme dil örneği bağlamlarında karşılaştırmış ve sonuç olarak sohbet ve öykü tekrar anlatım analizinde iki dilli çocukların tek dilli akranlarından daha düşük performans gösterdiği belirtilmiştir. Nayebe ve arkadaşları (2015-2017) tarafından İsveçte yaşları 30-36 ay arasındaki 111 çocukla yapılan çalışmada iki dilli çocukların dil becerileri gelişiminin daha geri olduğu, bilingualizmin dil becerileri gelişimine etkisinin olduğu bildirilmiştir (91).

Bir başka çalışmada Küçük (2016) 97'si iki dilli (95'i Kürtçe, 2'si Arapça) ve 93'ü tek dilli olmak üzere 5 ve 6 yaş grubu toplam 190 çocuk ile yapmış olduğu çalışmada Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil (TİFALDİ) Testi kullanarak dil becerilerini değerlendirmiş ve iki dillilik ile dil becerileri arasında istatistiksel anlamda farklılık bulunmuş; iki dilliliğin dil becerleri gelişimini etkileyen önemli bir etken olduğunu belirtmiştir (77).

Bunun yanında Miesel (2007) erken çocukluk döneminde (0-3 yaş) çocukların iki dile maruz kalmasıyla eşzamalı ve aynı gelişimsel sırayla iki dili edinebileceklerini belirtmiştir. Tek dilli ve iki dilli çocukların dil gelişimini inceleyen birçok araştırma çift dilliliğin çocukların dil becerilerini etkileyen bir değişken olduğuna yönelik sonuçlar ortaya koymuştur (82,83). Çalışmamızda maruz kalınan dil değişkenine göre dil becerileri gelişimi ile konuşulan dil değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (**bkz.Tablo 10**).

Çalışmamızda kurum bakımında kalma süresi değişkeni ile çocukların dil becerileri düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (**bkz.Tablo9, $p>0,05$**). Bu durumda kurum bakımında kalma süresinin çocukların dil becerileri gelişiminde önemli bir etken olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Ögeyik (2000) çocuk yuvasında kalan 4-5 yaş arası çocuğun kurumda kalma süresi arttıkça dil becerileri gelişimi düzeylerinde düşüş gözlemlemiş, Fidan (2005) çocuk yuvasında kalan çocukların kurumda kalma süresi arttıkça WISC-R skorlarının düştüğünü belirtmiştir. Bu çalışmalar çocuk yuvalarında yapılmış olup Aydın (2019) çocuk evlerinde kalan çocuklar ile yaptığı çalışmada kurum bakımında kalma süresinin dil becerileri gelişiminde etkili olmadığını belirtmiştir. Yapılan çalışmalar ve bulgular doğrultusunda korunma ihtiyacı olan çocuklara sağlanan bakım hizmet modelinin iyileşmesi sonucu çocukların dil becerileri gelişiminde daha olumlu sonuçlar beklenmektedir.

Marjanvyk ve arkadaşları (2006) okul öncesi eğitim alma ve ebeveyn eğitim düzeyinin çocukların dil becerileri gelişimine olan etkilerini incelemek amacıyla 3-5 yaş arası 162 çocuk ile yapmış oldukları çalışmada 3 yaşında okul öncesi eğitim almaya başlayan çocukların ifade edici dil becerilerinin daha iyi olduğu,

erken yaşıta okul öncesi eğitim almaya başlayan ebeveynleri daha düşük okuryazarlık düzeyine sahip çocukların da aynı şekilde daha iyi dil becerilerine sahip oldukları belirtilmiştir. Ebeveynleri düşük eğitim düzeyine sahip çocukların dil becerilerinin erken yaşıta okul öncesi eğitimi ile desteklenebileceğini savunmuşlardır (34). Ögeyik (2000) çalışmasında bakımverenin eğitim düzeyinin çocukların dil becerilerinin gelişimine etkisinin olmadığını belirtmiştir.

Muluk, Birgul ve Anlar (2011) yapmış oldukları çalışmada annenin eğitim düzeyi ile çocukların dil becerileri gelişimi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Sharma ve arkadaşlarının (2015) yapmış olduğu çalışmada ebeveynlerin çocuklara sunduğu iletişim fırsatlarının ve zengin uyarıların dil becerileri gelişimine olan etkisi vurgulanmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda bakımverenin eğitim düzeyinin artmasıyla çocuklara sunulan uyarı niteliği ve niceliğinin artacağı, bu durumun çocukların dil becerileri gelişimlerine etkisinin olacağı düşünülmüştür. Çalışmamızda kuruma gelmeden önce çocuklara bakımverenin eğitim düzeyinin dil becerileri gelişiminde önemli bir etken olmadığı görülmüştür. Çalışmamız ve diğer araştırma bulguları doğrultusunda bakımverenin çocuğa sunacağı uyarı çeşitliliği ve kalitesi dil becerileri gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Eryılmaz, Uladı, Geyik ve Öztürk (2019) yapmış oldukları çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden Çocukların dil becerileri gelişimini etkileyen faktörler incelenmiş ve kardeş sayısı değişkeni ile dil becerileri düzeyi arasında anlamlı farklılık olmadığını ($p>0,05$), Erdoğan ve arkadaşları (2005) 5-6 yaş grubundaki anasınıfına devam eden çocukların dil gelişim düzeylerini etkileyen değişkenleri incelemiş ve kardeş sayısının etkili bir değişken olmadığını belirtmişlerdir. Öztürk (1995) yapmış olduğu çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanan ve yararlanmayan çocukların alıcı ve ifade edici dil becerileri düzeyleri incelenmiş ve kardeş sayısının çocukların dil becerileri düzeylerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı saptanmıştır. Yıldırım (2016) ise yapmış olduğu çalışmada okul öncesi eğitimden yararlanmayan çocukların dil becerileri gelişiminde kardeş sayısının etkili olduğunu belirtmiştir.

Çalışmamızda kardeş sayısının çocukların dil becerileri gelişiminde önemli bir etken olmadığı görülmüştür (**bkz.Tablo12, $p>0,05$**). Alanyazında incelenmiş olan çalışmaların çoğunluğu çalışmamız bulgusunu destekler niteliktedir.

Çocuk evinde kalan çocukların anne, baba ve kardeşleri ile görüşme sıklığının dil becerileri gelişim düzeylerinde etkili olabileceği düşünülmüş ancak çalışmamızda, aile bireyleri ile görüşme sıklığının çocukların dil becerilerinin gelişiminde önemli bir değişken olmadığı görülmüştür. Bu durumun sınırlı örneklem sayısı ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür.

6.SONUÇ

Literatürde dezavantajlı grup içerisinde yer alan korunma ihtiyacı olan çocukların genel gelişim alanları yaygın olarak incelenmiştir ancak çocuk evleri hizmet modelinin, korunma ihtiyacı olan çocukların erken dil becerileri gelişimine olan etkisi ile ilgili çalışmalar henüz yaygınlaşmamıştır. Çalışmamızda çocuk evlerindeki korunma ihtiyacı olan çocukların sosyodemografik özellikleri ile dil becerileri düzeyleri Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi ve Soyodemografik Bilgi formu kullanılarak incelenmiştir.

Çalışmamız sonucunda çocukların alıcı, ifade edici ve sözel dil becerileri gelişim düzeylerinin ortalamasının altında olduğu saptanmıştır. TEDİL testi alıcı, ifade edici ve sözel dil becerileri ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Çalışmamız sonucunda kronolojik yaştan erken çocukluk döneminde dil becerileri gelişimini etkileyen önemli bir faktör olduğu sonucu alanyazın bulguları ile desteklenmiştir. Alıcı dil, ifade edici dil becerileri ve sözel dil performansı ile cinsiyet, konuşulan dil, bakımverenin eğitim düzeyi, kurumda kalma süresi, kardeş sayısı ve aile bireyleri ile görüşme sıklığı değişkenleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Alıcı dil becerileri ile kuruma gelme yaşı değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunurken ifade edici dil ve sözel dil performans puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Çalışmamızda alanyazında incelenmiş olan çalışmaların çoğunluğu ile uyumlu sonuçlar elde edildiği görülmüştür. Erken çocukluk döneminde çocuklara sunulan uyaran kalitesi ve zenginliği dil becerileri gelişimine katkıda bulunurken bu dönemde maruz kalınan uyaran eksikliğinin dil becerilerinde gecikmelere neden olabileceği çalışmamız ve diğer araştırmaların bulguları doğrultusunda desteklenmiştir. Çocukların dil becerileri gelişiminde cinsiyet, bilingualizm, bakımverenin eğitim düzeyi, kurumda kalma süresi, kardeş sayısı ve aile bireyleri ile görüşme sıklığı değişkenlerinin istatistiksel olarak anlamlı farklılık yaratmadığı sonucuna varılmıştır.

Dil becerilerinde gözlenen gecikme veya bozukluklar erken dönemde müdahale edilmediği takdirde bilişsel, sosyal-duygusal gelişim ve akademik beceri alanında uzun dönem olumsuz sonuçları olan yaşam boyu sürebilecek öğrenme güçlüğü, davranış bozuklukları ve ilgili psikiyatrik durumlar için de yüksek risk faktörü olduğu çeşitli araştırma sonuçları ile vurgulanmıştır. Çalışmamız sonucunda dil becerilerinde gecikme gözlenen çocuklar olası dil bozukluklarının erken tanınması amacıyla ilgili birimlere yönlendirilmiş, bireysel ve grup terapisi ile müdahale programına alınmıştır. Terapi programları hala devam etmektedir.

Çocuk evleri sorumlularına dil becerileri gelişimi ve etkili iletişim yöntemleri ile ilgili bilgilendirme sağlanmıştır. Bu doğrultuda dil bozuklukları ile ilişkilendirilen psikososyal ve akademik becerilerde yaşanabilecek güçlüklerin önlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmamız Diyarbakır ilindeki çocuk evlerinde yaşayan çocuklar ile sınırlandırılmıştır. Çalışmanın farklı illerde bulunan çocuk evlerinde yaşayan çocuklarla farklı değerlendirme araçları kullanılarak yapılması, genişletilmiş örneklem ile çalışmanın tekrarlanması, ailesiyle yaşayan ve çocuk evlerinde kalan çocukların dil becerileri gelişimlerini karşılaştırarak benzer çalışmaların yapılması önerilebilir.

8.KAYNAKLAR

- 1.Tamis-LeMonda CS, Rodriguez ET. Parents' Role in Fostering Young Children's Learning and Language Development. New York University, Encyclopedia on Early Childhood Development. USA November 2009, Rev. ed.
2. Çelik İ. Noam Chomsky Ve Psiko-Linguistik Dil Gelişim. International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. 2017;12(28):193-208.
3. Leung KCA. Evaluation and Management of the Child with Speech Delay. American Family Physician. 1999; 59(11): 3121-3128.
4. Feldman HM. Evaluation and Management of Language and Speech Disorders in Preschool. Pediatrics in Review. 2005;26;131-142.
5. Carvalho JAA, Lemos SMA, Goulart LMH. Language development and its relation to social behavior and family and school environments: A systematic review. Psychology Med. CoDAS 2016;28(4):470-479.
6. Fredericoa M, Jacksonb AL, Blackc CM, Cox A, Joffee B. Small Talk: Identifying communication problems in maltreated children. Child Abuse & Neglect. 2018; 75(2): 139-148.
7. Hoff E. How social contexts support and shape language development. Developmental Review. 2006; 26(1): 55-88.
8. Karakayalı T. Aile Ortamında ve Yetiştirme Yurdunda Kalan 3-6 Yaş Grubu Çocuklarda Sağlıkla İlgili Bazı Durumların Karşılaştırılması. E.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1994, Kayseri (Danışman: Prof. Dr. Osman GÜNAY).
9. Türk Dil Kurumu, İletişim Kelimesi. Erişim: 29 Ocak; <http://www.tdk.gov.tr>
10. Lum JAG, Powell M, Snow P. The Influence Of Maltreatment History And Out-Of-Home-Care On Children's Language and Social Skills. Child Abuse & Neglect.2018; (76) : 65-74.

11. Miller GA. Communication, Language And Meaning; Psychological Perspectives. New York: Basic Books; 1978, p: 3-13.
12. İmer K, Kocaman A, Özsoy AS. Dilbilim Sözlüğü. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları; 2011.
13. Morison SJ, Elinor W, Chisholm Ames & Kim. The Development of Children Adopted From Romanian Orphanages. Merrill-Palmer Quarterly, 1995; 41(4): 411-430.
14. Sylvestre A, Mérette C. Language delay in severely neglected children: A cumulative or specific effect of risk factors. Child Abuse & Neglect. 2010;34(6): 414-428.
15. Owens RE. Language Development An Introduction. New York: Pearson; 2012, p: 228-265.
16. Fletcher and P, Garman M. Language Acquisition; Studies In First Language Development. Cambridge: Cambridge University Press; 1998, p: 4-13.
17. Yılmaz Ş. Erken Çocuklukta İletişim, Dil ve Konuşma. İstanbul: Kriter Yayıncılık; 2009, s: 63-82.
18. Slobin DI, Bowerman M. Crosslinguistic evidence for the language- making capacity; What shapes children's grammars?. Journal of Child Language. 2009; 16(2): 456-466.
19. Bochner S, Jones J. Child Language Development: Learning to Talk London: Whurr; 2005, p: 14-21.
20. McLeod S, Bleile Ken. Neurological And Developmental Foundations of Speech Acquisition. Chicago: American Speech-Language-Hearing Association Convention; 2003, p: 3-10.
21. Dastpak M, Behjat F, Taghinezhad A. A Comparative Study Of Vygotsky's Perspectives On Child Language Development With Nativism And Behaviorism. International Journal of Languages's Education and Teaching. 2017; 5(2): 230-238.
22. Johnson BA. Disorders in Children An Introductory Clinical Perspective. America: Delmar Publishers; 1996, p: 31-35.

23. Sharp H, Hillenbrand K. Speech and Language Development and Disorders in Children. *Pediatric Clinics of North America*. 2008; 55(5): 1160-1163.
24. Graf Estes K, Edwards J, Saffran JR. Phonotactic Constraints on Infant Word Learning. *American Psychological Association. Infancy*. 2011; 16 (2):180-197.
25. Turan A. Sevgi Dili Konuşan Çocuklar. İstanbul: Ege Yayınları; 2016, s:31-33.
26. Lewis M. Clinical Aspects of Child Development: An Introductory Synthesis of Developmental Concepts and Clinical Experience. Philadelphia: Lea & Febiger; 1982, p: 447-448.
27. Nelson HD, Nygren P, Walker M, Panoscha R. Screening for Speech and Language Delay in Preschool Children: Systematic Evidence Review for the US Preventive Services Task Force. *Journal of the American Academy of Pediatrics*. 2006; 117(2): 298-319.
28. Bowen C. Children's Speech Sound Disorders. Oxford: Wiley-Blackwell; 2014, p: 80-81.
29. Hoff E. How Social Contexts Support And Shape language Development. *Developmental Review*. 2006; 26(1): 55–88.
30. Johnston J. Factors that Influence Language Development. *Encyclopedia On Early Childhood Development*. 2005, p: 1-4.
31. Webb G, Williams C. Factors affecting language and literacy development in Australian Aboriginal children: Considering dialect, culture and health. *Journal of Early Childhood Research*. 2017; 16(7): 1-10.
32. Muluk NB, Bayoğlu B, Anlar B. Language development and affecting factors in 3-to 6-year-old children. *European Archives of Oto-Rhino-Laryngology*. 2014; 271(5): 871-878.
33. Molai TN. Factors Affecting Language Development of Children. *International Academic Journal of Social Sciences*. 2019; 6(1): 37-48.
34. Johnson BA. Disorders in Children An Introductory Clinical Perspective. America: Delmar Publishers; 1996, p: 123-124.

35. Paul R, Norbury C. Language Disorders from Infancy through Adolescence; Listening, Speaking, Reading, Writing, and Communicating. 4th ed. US: Mosby; 2012, p: 5-8.
36. Bishop DVM, Snowling MJ, Thompson PA, Greenhalgh T. Phase 2 of CATALISE: a multinational and multidisciplinary Delphi consensus study of problems with language development: Terminology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2017; 58(10): 1068-1080.
37. Rosenbaum S, Simon P. Speech and Language Disorders in Children: Implications for the Social Security Administration's Supplemental Security Income Program. Washington: The National Academies Press; 2016, p: 62-70.
38. Norbury CF, Sonuga-Barke E. Editorial: New frontiers in the scientific study of developmental language disorders. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2017; 58(10): 1065-1067.
39. Toppelberg CO, Shapiro T. Language disorders: a 10-year research update review. *Journal of American Academy of Child Adolescent*. 2000; 39(2):143-52.
40. Mondal N, Bhat BV, Plakkal N, Thulasingham M, Ajayan P, Poorna DR. Prevalence and Risk Factors of Speech and Language Delay in Children Less Than Three Years of Age. *Journal of Comprehensive Pediatrics*: 2016; 7(2): 1-5.
41. Diyarbakırlıoğlu İ. İnternetin ve internet reklamlarının tüketici satın alma karar sürecine etkisi Adıyaman'daki kamu çalışanı üzerinde elektronik eşya alanında bir uygulama. H.K.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019, Gaziantep (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Yakup DURMAZ).
42. Ervin M. SLI: What We Know and Why It Matters. *The ASHA Leader*. 2001;6(12): 4-31.
43. Leonard LB. Children With Specific Language Impairment. *Applied Psycholinguistics*. 2002; 23(2):307–311.
44. Gooch D, Thompson P, Nash HM, Snowling MJ, Hulme C. The development of executive function and language skills in the early school years. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2016, 57(2):180-187.

45. Sharma M, Purdy SC, Kelly AS. Comorbidity Of Auditory Processing, Language, and Reading Disorders. *Journal of Speech Language and Hearing Research*. 2009; 52(3): 706-722.
46. Gokula R, Sharma M, Cupples L, Valderrama JT. Comorbidity of Auditory Processing, Attention, and Memory in Children With Word Reading Difficulties. *Frontiers in Psychology*. 2019; 10(1): 1-15.
47. Dockrell JE. Assessing Language Skills in Preschool Children. *Child Psychology and Psychiatry Review*. 2003; 6(2): 74-85.
48. Bloom L. Lahey M. *Language Development And Language Disorders*. NewYork: Wiley & Sons Inc; 2017, p: 69-132.
49. Işıtan S, Turan F. Çocuklarda Dil Gelişiminin Değerlendirilmesinde Bir Anlatı Analizi Yaklaşımı Olarak Öykü Anlatımı. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*. 2014; 13(25): 105-112.
50. Sachse S, Suchodoletz WV. Early Identification Of Language Delay By Direct Language Assessment or Parent Report?. 2008; 29(1): 34- 41.
51. Thomas S, Schulz J, Ryder N. Assessment And Diagnosis of Developmental Language Disorder: The Experiences of Speech And Language Therapists. 2019; 4(1): 1-12.
52. Acarlar F. Çocuklarda Dilin Değerlendirilmesi: Betimleyici Yaklaşım. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2002; 35(1-2): 121-127.
53. John H. Early Language Development: Implications for Clinical And Educational Practice. *Journal of Applied Psycholinguistics*. 1992; 13(2): 243-247.
54. Conti-Ramsden G, Durkin K. Language Development and Assessment in the Preschool Period. *Neuropsychol Review*. 2012; 22(4): 384–401.
55. Lund NJ, Duchan FJ. *Assessing Children's Language In Naturalistic Contexts*. 2nd ed. NJ: Prentice Hall. 1993, s: 120-130.
57. Tuncer B, Erdoğan T. Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi* 2018; 3(2):515 -527.

59. Bakılcı A. Korunma İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Çocuk Evleri Modelinin Tarihsel Süreci Ve Mutlu Yuva Derneği Örneği. S.Z.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019, İstanbul (Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Abdulkhakim BEKİ).
60. Yaşar Ö, Dağdelen N. Korunmaya Muhtaç Çocukların Yetiştirilmesinde Isparta Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Çocuk Yurtlarından Çocuk Evlerine Geçişin, Çocukların Sosyo-Kültürel ve Psikolojik Gelişimlerine Etkisi Üzerine Bir Çalışma: 2013; (18): 199-221.
61. Şenocak H. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi. 2006; (51): 177- 228.
62. Ögeyik G. Kurum Bakımındaki Çocuklarda Nöromotor Gelişiminin Değerlendirilmesi. İ.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2000, İstanbul (Danışman: Prof. Dr. Mine ÇALIŞKAN).
63. İşkol Fidan M. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Çocuk Yuvalarında Barınan Çocukların WISC-R Skorlarının Değerlendirilmesi. İ.Ü. Yüksek Lisans Tezi, 2005, İstanbul (Danışman: Doç. Dr. Gökhan ORAL).
64. Online Etymology Dictionary, Word of Communicate. Erişim: 29 Ocak; <https://www.etymonline.com>
65. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. T.C. Resmi Gazete, 27015, 05 Ekim 2008.
66. Güven OS. Erken Dil Gelişimi Testi- Üçüncü Edisyon'un [Test of Early Language Development-Third Edition (TELD-3)] Türkçeye Uyarlama, Geçerlik Ve Güvenirlilik Ön Çalışması. A.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009, Eskişehir (Danışman: Prof. Dr. Seyhun TOPBAŞ).
67. Ergin B. 5-6 Yaş Çocuklarının Dil Gelişim Düzeyleri İle Sosyal Kabul Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012, Konya (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nurcan KOÇAK).
68. Dodd B, Howard D. Risk Factors For Speech Disorders In Children. International Journal of Language & Communication Disorders. 2002; 37(2): 117-131.

69. Taner M, Başal HA. Farklı Sosyoekonomik Düzeylerde Okulöncesi Eğitimi Alan ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Dil Gelişimlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2005; 18(2): 395 – 420.
70. Eryılmaz D, Uladı G, Geyik M, Öztürk M. 36-72 Aylık Çocukların Dil Gelişim Özelliklerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi. 2019; 9(1): 265-277.
71. Yıldırım A, Yıldırım FS. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Yararlanmayan Çocuklarının Dil Gelişiminin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Eğitim, Bilim ve Teknoloji Araştırmaları Dergisi, 2016; 1(2): 144-152.
72. Erdoğan S, Şimşek Bekir H, Erdoğan Aras A. Alt Sosyoekonomik Bölgelerde Ana Sınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubundaki Çocukların Dil Gelişim Düzeylerine Bazı Faktörlerin Etkisinin İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2005; 1(14): 231-246.
73. Dereli, E. Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 4-6 Yaş Arasındaki Çocukların İfade Edici Dil Düzeylerinin İncelenmesi (Konya ili örneği). S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003, Konya (Danışman: Yrd.Doç.Dr. Nurcak KOÇAK).
74. Akoğlu G, Ergül C, Duman Y. Dialogic Reading: Its Effectiveness on Receptive and Expressive Language of Children in Need of Protection. Elementary Education Online, 2014; 13 (2): 622-639.
75. Levi S. The Children Who Start Life With Separation And The Volunteers Who Do Not Play The Three Monkeys: The Effects Of The Volunteer Program Of Koç University On The Development Of Institutionalized Children. K.Ü. Graduate School of Social Sciences, Master's Thesis, 2008, İstanbul (Danışman: Prof. Dr. Çiğdem KAĞITÇIBAŞI).
76. Hoff E, Shatz M. Blackwell Handbook of Language Development. Blackwell Publishing; 2007, p:173-184.
77. Küçük Ö. Okula Başlama Aşamasındaki Çocuklarda Okul Olgunluğu ve Dil Gelişimi İle İlişkili Bireysel ve Ailesel Etkenlerin Araştırılması. D.E.Ü. Tıp Fakültesi, Tıpta Uzmanlık, 2016, İzmir (Prof. Dr. Şahbal ARAS).

78. Erdil Z. Hollanda'da Yaşayan İki Dilli Ve Türkiye'de Yaşayan Tek Dilli Türk Çocukların Dil Özelliklerin Sohbet ve Öyküleme Dil Örneği Bağlamlarında Karşılaştırılması. H.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012, Ankara (Danışman: Prof. Dr. Figen TURAN).
79. Koşan Y. Okul Öncesi Eğitimin İki Dilli Çocukların Okula Hazir Bulunuşluklarına Etkisinin İncelenmesi. H.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015, Ankara (Danışman: Prof. Dr. Nefise Semra ERKAN).
80. Gül Yazıcı Z. Birinci Ve İkinci Dili Türkçe Olan İki Dilli Çocukların Türkçeyi Kazanımlarına Dil Merkezli Okul Öncesi Eğitim Programının Etkisi. G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007, Ankara (Prof. Dr. Z. Fulya TEMEL).
81. Fidan T, Kırpınar İ, Ceyhan H, Aras N. Erzurum Çocuk Yuvası 0–6 Yaş Biriminde Kalan Çocukların Sosyo-Demografik Özellikleri, Davranışsal Sorunları ve Gelişim Düzeyleri. Konuralp Tıp Dergisi, 2013;5(2): 17-21.
82. Yıldırım A. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Yararlanmayan 4-5 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi (Konya İli Örneği). S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008, Konya (Danışman: Yrd.Doç.Dr. Nurcak KOÇAK).
83. Law J, Clegg J, Rush R, Roulstone S, Peters TJ. Association of proximal elements of social disadvantage with children's language development at 2 years: an analysis of data from the Children in Focus (CiF) sample from the ALSPAC birth cohort. International Journal of Language&Communication Disorders, 2019; 54(3): 362-376.
84. Erdoğan S, Şimşek Bekir H, Erdoğan Aras S. Alt Sosyoekonomik Bölgelerde Ana Sınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubundaki Çocukların Dil Gelişim Düzeylerine Bazı Faktörlerin Etkisinin İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2005; 14(1): 231-246.
85. Öztürk H. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Giden Ve Gitmeyen İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Alıcı Ve İfade Edici Dil Düzeyleri. G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995, Ankara (Danışman: Yrd.Doç.Dr. Abide GÜNGÖR).

86. Çelimli Ç. Okul Öncesi Dönemi Çocuklarının Dil Gelişim Düzeylerinin Bakan Kişiyeye Göre Karşılaştırılması.M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013, İstanbul (Danışman: Doç. Dr. Hıdır İlyas GÖZ).
87. Muslugüme E. Dil Gelişimini Destekleyici Ebeveyn Eğitim Programının Sosyo Ekonomik Düzeyi Düşük Ailelerin Çocuklarının Dil Gelişimine Etkisi. P.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016, Denizli (Danışman: Prof. Dr. Nesrin IŞIKOĞLU ERDOĞAN).
88. Deniz A. Resimli Öykü Kitaplarının Ve Kitap Okuma Etkinliklerinin Niteliğinin Beş Yaş Çocuklarının Dil Gelişimiyle İlişkisinin İncelenmesi. H.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018, Ankara (Danışman: Prof. Dr. M. Sara GÖNEN).
89. Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik. T.C. Resmi Gazete, 26386, 24 Aralık 2006.
90. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu. T.C. Resmi Gazete, 18059, 27 Mayıs 1983.
91. Nayeib L, Wallby T, Westerlund M. Child Healthcare Nurses Believe That Bilingual Children Show Slower Language Development, Simplify Screening Procedures And Delay Referrals. Acta paediatrica 2015; 104: 198-205.

9. ÖZGEÇMİŞ

Adı	Rukiye	Soyadı	Diyarbakırlıoğlu
Doğum Yeri	Adıyaman	Doğum Tarihi	■■■■■
Uyruğu	TC	Tel	■■■■■
E-posta	■■■■■		

EĞİTİM DÜZEYİ

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Doktora/Uzmanlık	-	
Tezli Yüksek Lisans	-	
Tezsiz Yüksek Lisans	-	
Lisans	■■■■■	■■■
Lise	■■■■■	■■■

İŞ DENEYİMİ

Görevi	Kurum	Süre (Yıl - Yıl)
Dil ve Konuşma Terapisti	■■■■■ ■■■■■	■■■■■

Yabancı Dil Sınav Notu								
ÜDS/YDS	YÖKDİL	İELTS	TOEFL İBT	TOEFL PBT	TOEFL CBT	FCE	CAE	CPE
	■■■							

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
ALES Puanı	■■■■■	■■■■■	■■■■■
(Diğer) Puanı			

10. EKLER

10.1. Ek 1: Sosyodemografik Bilgi Formu

SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU	
1- Adı, Soyadı:	
2- Cinsiyeti:	Kız () Erkek ()
3- Doğum Tarihi:	
4- Doğum Yeri:	
5- Çocuk evine geliş tarihi:	
6- Çocuk evine geldiğinde yaşı:	
7- Konuşulan diller?	
	Kurumda
	Kuruma gelmeden önce
8- Herhangi bir hastalığı \ engel durumu var mı?	
	Evet () Hayır ()
9- Annenin hayatta olma durumu?	
	Sağ () Sağ değil () Bilinmiyor ()
10- Babanın hayatta olma durumu?	
	Sağ () Sağ değil () Bilinmiyor ()
11- Anne-babanın birliktelik durumu?	
	Birlikte () Ayrı () Bilinmiyor ()

SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

12- Çocuk annesi ile ne sıklıkta görüşüyor ?

Hergün () Haftada bir () iki haftada bir ()

Ayda bir () Daha uzun süre ile () Görüşmüyor ()

13- Çocuk babası ile ne sıklıkta görüşüyor ?

Hergün () Haftada bir () iki haftada bir ()

Ayda bir () Daha uzun süre ile () Görüşmüyor ()

14- Kardeş sayısı?

Kardeşi yok () Bilinmiyor ()

15- Kardeşi \ kardeşleri ile ne sıklıkta görüşüyor ?

Hergün () Haftada bir () Ayda bir ()

Daha uzun süre ile () Görüşmüyor ()

16- Çocuk, “ Çocuk evine” gelmeden önce kiminle yaşıyordu?

17- Çocuk evine gelmeden önce bakım vereninin eğitim durumu?

Okur- yazar () İlköğretim () Üniversite ()

Ortaokul () Lise () Bilinmiyor ()

18- Çocuk evinde bakım vereninin eğitim durumu?

Okur- yazar () İlköğretim () Üniversite ()

Ortaokul () Lise ()

10.2. Ek 2: Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL)

TELD3:T

Test of Early Language Development
Third Edition: Turkish

TEDİL

Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi

Seyhun TOPBAŞ ve Selçuk GÜVEN (2011)

Uygulamacı Formu

Form A

Bölüm 1. Temel Bilgiler

Adı Soyadı	Kız ☐ Erkek ☐ Okul	Sınıf
Yıl	Uygulayıcının İsmi	
Test Tarihi	Uygulayıcının Ünvanı	
Doğum Tarihi	Uygulama Gerekçesi	
Yaş	Aile Eğitimi Durumu	
Konuşulan Diller	Aile Gelir Durumu	

Bölüm 2. TEDİL Sonuçları Özeti

	Ham Puan	Standart Puan	Eşdeğer Yaş	%'lik Dilim	Borukluk Derecesi
Alıcı Dil					
İfade Edici Dil					
Std. Puan Toplamı					
Sözel Dil Performansı					

Bölüm 3. Diğer Test Puanları

Test Adı	Tarih	Standart Puan	TEDİL Eşdeğeri	Borukluk Derecesi
1				
2				
3				

Bölüm 4. Puan Profili ve Uygulama Koşulları

Std. Puan	Alıcı Dil	İfade Edici Dil	Sözel Dil Performansı
150			
145			
140			
135			
130			
125			
120			
115			
110			
105			
100			
95			
90			
85			
80			
75			
70			
65			
60			
55			

A. Test kaç seansta uygulandı?
 bir seans uygulama süresi
 iki veya daha fazla uygulama süresi

B. Uygulama ortamı
 (teste olumsuz etki edenleri işaretleyin)
 Gürültü Teste karşı ilgisizlik
 Dikkat dağınıklığı İşitsel yeti
 Görsel yeti Diğer (yazınız)

Detay Yayıncılık, 2011, ISBN: 978-605-5437-21-3

Seyhun TOPBAŞ ve Selçuk GÜVEN

TELD 3:T

Test of Early Language Development-Third
Edition: Turkish

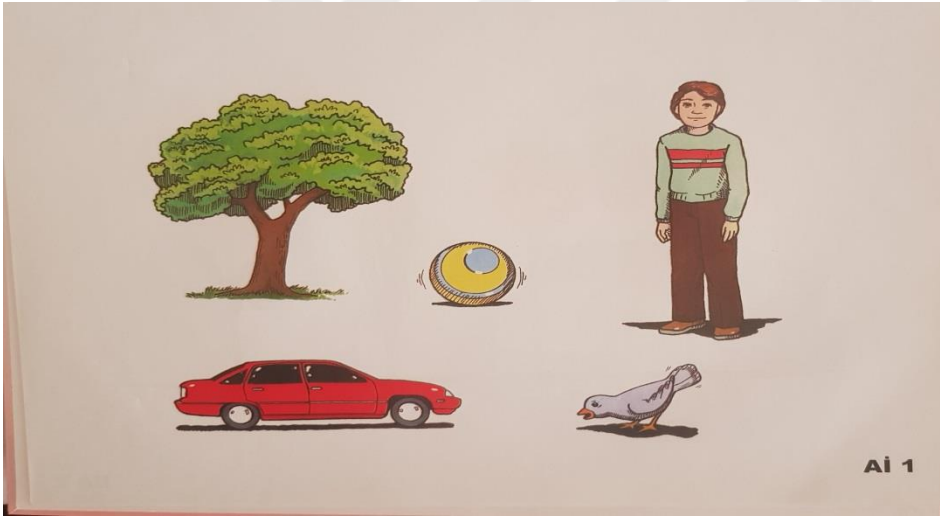
TEDİL

Türkçe Erken Dil Gelişimi
Testi

Resimli Kitap

Form A

DETAY
YAYINCILIK

Al 1

AA 1

10.3. Ek 3: Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL) Uygulama ve Puanlama Eğitimi Katılım Sertifikası

10.4. Ek 4: Veri Toplama İzni

T.C
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
EĞİTİM VE YAYIN DAİRESİ BAŞKANLIĞI

Sayı : 94952863-605.01-E.2395048

30.09.2019

Konu : Araştırma Talepleri

DAĞITIM YERLERİNE

Başkanlığımıza iletilen ekte bilgileri bulunan araştırma talepleri Bakanlık Makamının 26/09/2019 tarihli ve 007 sayılı Oluru ile uygun görülmüş olup ekte gönderilmektedir. Bilgilerinize arz, gereğini rica ederim.

Yavuz YAMAN
Bakan a.
Daire Başkan V.

Ek :

- 1 - Bakanlık Makamı Onayı (6 sayfa)
- 2 - Araştırmacı ve İl Bilgileri

Dağıtım:

Gereği:

KOCAELİ VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)
ZONGULDAK VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)
ANTALYA VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)
BURDUR VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)

Bilgi:

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne
Aile ve Toplum Hizmetleri Genel
Müdürlüğüne

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde güvenli elektronik imzalı aslı ile aynıdır.

Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27
Posta Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 57

Bilgi için: Seval ÇETİN
Sosyal Çalışmacı
Telefon No: (312) 705 57 22

İZMİR VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)
DİYARBAKIR VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)
Dicle Üniversitesi Rektörlüğüne
(Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dil Ve Konuşma
Terapisi Anabilim Dalı)
DİYARBAKIR
Kastamonu Üniversitesi Rektörlüğüne
(Fen Bilimleri Enstitüsü)
KASTAMONU
İSTANBUL VALİLİĞİNE
(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl
Müdürlüğü)

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde güvenli elektronik imzalı ağı ile ayndır.

Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27
Posta Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 57

Bilgi için:Seval ÇETİN
Sosyal Çalışmacı
Telefon No:(312) 705 57 22

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

26.09.2019

Sayı : 73595336-605.01[605.01]-7
Konu : Bilimsel Araştırma ve Makale Yayın Talepleri

BAKANLIK MAKAMINA

Ekli çizelgede detaylı bilgileri bulunan ve ilgili Genel Müdürlükler tarafından uygun görülen bilimsel araştırma taleplerinin, ilgili Birim koordinesinde, gözetim ve denetiminde, günlük işleyişi aksatmadan, araştırmaya katılanların kişilik hakları ve güvenlikleri gözetilerek, ses-görüntü kaydı alınmaksızın, iş akışını aksatmayacak şekilde gönüllülük ve gizlilik esasları çerçevesinde, araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Bakanlığımızdan izin alınması ve araştırma bitiminde bir örneğinin Başkanlığımıza gönderilmesi koşulları ile gerçekleştirilmesi, makale yayın taleplerinin ise bilimsel ve hakemli dergilerde yayınlanabilmesi hususlarını;

Olurlarınıza arz ederim.

Uygun görüşle arz ederim.

1.1.2019

Ali Kemal ERDİME
Bakan Yardımcısı

OLUR

3.1.2019

Zehra Zümrüt SELÇUK
Bakan

Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27
Posta Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 57

Bilgi için: Cemalettin ULUFER
Sosyal Çalışmacı

İLGİLİ MÜDÜRLÜĞÜ/İLGİLİ ÜNİVERSİTE	AD-SOYAD	GÖREV/UNVAN/ÜNİVERSİTE	ARAŞTIRMA KONUSU	İLGİLİ GENEL MÜDÜRLÜK
Kocaeli	Tuba DAĞ	Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi	Çocuk Evleri Sitesinde Yaşayan Çocuklarda Bağlanma Tarzları ve Ebeveyn Tutumlarının Duygu Durum Profiline Etkisi"	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Zonguldak	Elif GÖKDOĞAN ŞAHİN	Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi	Koruyucu Ailelerin Koruyucu Aile Hizmetine İlişkin Değerlendirmeleri: Zonguldak İli Örneği"	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Antalya	Zekiye MATUR	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Anabilim Dalında yüksek lisans öğrencisi	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşlarda Çalışan Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin İnceleme ve Çözüm Önerileri	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Burdur	Serap EFE KENDÜZLER	Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı doktora programı öğrencisi	Burdur Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne Bağlı Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğünde Çalışan Bakım Personeline Verilen Diyaloğa Dayalı Kitap Okuma Teknikleri Eğitimlerinin Çocuk Evlerinde Kalan Çocukların Dil Gelişimine Katkısı	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
İzmir	Türkan YILMAZ IRMAK	Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Dr. Öğr. Üyesi	Koruyucu Aile Bakımındaki Ergenlerin Gelişimsel Özelliklerinin İncelenmesi"	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Diyarbakır/ Dicle Üniversitesi	Rukiye DİYARBAKIRLIOĞLU	Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dil ve Konuşma Terapisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi	Çocuk Evlerinde Kalan Koruma İhtiyacı Olan Çocukların Dil Becerilerinin Değerlendirilmesi	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Kocaeli/ Kastamonu Üniversitesi	Esra Bahar SARAÇ	Kastamonu Üniversitesi Rektörlüğü Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi	Çocuk Evleri Bahçelerinin Açık Alan Terapi Ünitelerine Dönüştürülmesi: Çayırova Çocuk Evi Sitesi Örneği"	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
İstanbul	Şehide Zehra YÜKSEL	Boğaziçi ünv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Politika Yüksek Lisans Öğr.	Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetinin (SED) Üç Katmanlı Bir Analizi: Amaçlar, Uygulamalar, Toplumsal Cinsiyet Çıktıları	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

11. TEZ SAVUNABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU

	DİCLE ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ SAVUNABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
ADI VE SOYADI	RUKİYE DİYARBAKIRLIOĞLU
ÖĞRENCİ NO	17880004
EĞİTİM – ÖĞRETİM YILI	2018-2021
YARIYIL	☒ Güz ☐ Bahar
ANABİLİM DALI/BİLİM DALI	DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ
PROGRAM	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora
TEZ BAŞLIĞI	ÇOCUK EVLERİNDE KALAN KORUNMA İHTİYACI OLAN ÇOCUKLARIN DİL BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
İNTİHAL RAPORU BİLGİLERİ	
RAPOR TÜRÜ	Tez Savunma Sınavı Öncesi
SAYFA SAYISI	70
BENZERLİK ORANI	%19
RAPORLAMA TARİHİ	14/09/ 2021
Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın kapak sayfası, giriş, ana bölümler, sonuç ve tartışma kısımlarından oluşan toplam 58 sayfalık kısmına ilişkin, 14/09/2021 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan intihal raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 19'dur. Uygulanan filtrelemeler: ☒ Kabul/Onay sayfaları hariç, ☒ Kaynakça hariç ☒ Alıntılar hariç/dâhil ☐ Diğer Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Programlarda Tez Çalışması İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu Uygulama Esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. ÖĞRENCİ İMZA/TARİH	
Yukarıda bilgileri verilen tezi bilimsel, şekilsel ve etik kurallar çerçevesinde inceledim. Tezin Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği ve Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olduğunu onaylarım. Jüri karşısında savunabilir olduğunu bilgilerinize arz ederim. TEZ DANIŞMANI İMZA/TARİH	

12. ORJİNALLİK RAPORU

Çocuk Evlerinde Kalan Korunma İhtiyacı Olan Çocukların Dil Becerilerinin Değerlendirilmesi

ORJİNALLİK RAPORU

% 19	% 18	% 7	% 8
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	% 4
2	utek2019.com İnternet Kaynağı	% 2
3	openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 1
4	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 1
5	burkonturizm.com İnternet Kaynağı	% 1
6	Submitted to Dicle University Öğrenci Ödevi	% 1
7	acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 1
8	dspace.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
9	www.bursabarosus.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1